

ტყის დაცვის, აღდგენისა და მოვლის წესი

თავი I. ზოგადი დებულებები

მუხლი 1. წესის მიზანი

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტება

1. ამ წესში გამოყენებულ ტერმინებს აქვს შემდეგი მნიშვნელობები:

ა) **ამონაყარი** - ხეებისა და ბუჩქების ძირკვებზე ან ფესვებზე მიმნარე ან დამატებითი კვირტებიდან განვითარებული ნორჩი ყლორტები, რომლისგანაც ყალიბდება ხე/ბუჩქი; (მოუწევს გადანომრვა)

ბ) **აღმონაცენი** - მიწის ზედაპირზე ამოსული გამოჩენილი ღივი, კორომის პირველი ხნოვანებითი პერიოდი;

გ) **დეგრადირებული კორომი** - კორომი, სადაც დაწყებულია ძირითადი ნიშან-თვისებების დაქვეითება, გაუარესება ან/და კორომი, სადაც ბუნებრივი ან/და ანთროპოგენური ზემოქმედების შედეგად დაქვეითებულია სატაქსაციო მაჩვენებლები.

დ) **ზეხმელი ხე** - ზეხმედგომი გამხმარი ხე;

ე) **კალამი** - მცენარის აჭრილი ნაწილი, რომლითაც ხდება ვეგეტაციური გამრავლება;

ვ) **ტყის ხანძარსაშიშროების კლასი** - როგორც იქნება 179-ში

ზ) **ხანძარსაშიშრო ტყის უბანი** - ტყეთმორწყობის მიერ ტყის ხანძარსაშიშროების I-III კლასს (ტყის ხანძრების წარმოშობის ხარისხი ადგილსამყოფელის პირობებთან დაკავშირებით. ხანძარსაშიშროების გათვალისწინებით შკალის მიხედვით ტყეები იყოფა ხუთ კლასად, I დონე შეესატყვისება ტყის ხანძრის წარმოშობის და განვითარების ყველაზე მაღალ ალბათობას, ხოლო V - ყველაზე დაბალს) მიკუთვნებული ტყის უბნები ან/და ტყის მართვის ორგანოების მიერ პერიოდულად განახლებადი ინფორმაციის საფუძველზე იდენტიფიცირებული ტერიტორიები.

თ) **კარტოგრაფიული მასალა:**

თ.ა) **საპროექტო ტერიტორიის გეგმა** - მასშტაბი 1:10 000 შესაბამისი ლეგენდით;

თ.ბ) **ტერიტორიის ორგანიზაციის სქემა;**

ი) **მინერალიზებული ზოლი** - ხანძარსაშიშრო ტყის კორომების გასწვრივ ადვილად აალებადი მასალებისაგან (ძირნაყარი, ქვეტყე, მკვდარი საფარი და სხვ.) გაწმენდილი და ნიადაგის მინერალურ ფენამდე დამუშავებული, არანაკლებ 4 მეტრის სიგანის ზოლი;

კ) **ნათესარი** - 3 წლამდე მცენარე, რომელიც სანერგეში თესლიდანაა გაზრდილი;

ლ) **ნერგი** - სანერგეში აღზრდილი 3-დან 10-მდე წლამდე მცენარე;

მ) **პათოლოგიური გამოკვლევა** - ტყის სანიტარული მდგომარეობის დადგენის, მავნებელ-დაავადებათა გამოვლენის, აღრიცხვისა და გამაჯანსაღებელი ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით ჩატარებული კვლევა;

ნ) **რეკონსტრუქცია** - ტყის აღდგენის ღონისძიება, რომელიც დაბალპროდუქტიულ ტყის კორომებსა და ქვეტყეში ხორციელდება, სარეკონსტრუქციო ჭრის გამოყენებით;

ო) **სატყეო პლანტაცია** - მიზნობრივი ნარგაობის შექმნა განსაზღვრული სორტიმენტის მერქნის ან ტყის სხვა პროდუქტის მისაღებად;

- პ) **სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებები** – ტყის ტერიტორიაზე განსახორციელებელი ყველა ღონისძიება (ჭრა, დარგვა, მოვლა, სახანძრო, მავნებელ-დაავადებების საწინააღმდეგო ღონისძიებები და სხვა);
- ჟ) **სახანძრო ბილიკი** – ტყის კორომებში ხანძარსაწინააღმდეგო პრევენციისა და ხანძრის შემთხვევაში მისი დროული ლიკვიდაციის უზრუნველსაყოფად გაყვანილი 2,5 მ-მდე სიგანის ბილიკი;
- რ) **სახეობა** – ცოცხალი ორგანიზმების სისტემაში ძირითადი სტრუქტურული ერთეული, რომელიც წარმოადგენს ინდივიდების პოპულაციების ერთობლიობას, რომლებიც ერთმანეთს ეჯვარებიან და იძლევიან ნაყოფიერ შთამომავლობას. მცენარის ერთ-ერთი ძირითადი ტაქსონომიური ერთეული; მოქმედი;
- ს) **ტყის მავნებელ-დაავადებები** – მავნე ორგანიზმები (მწერი, მღრღნელი, სოკო, ბაქტერია, ვირუსი), რომელთა რაოდენობის მატებამ შეიძლება საფრთხე შეუქმნას ტყის ეკოლოგიურ მდგომარეობას ან არსებითად შეამციროს მერქნის ხარისხი;
- ტ) **ტყის აღდგენა-გაშენება** - სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებათა მრავალწლიანი ციკლი, რომლის მიზანია ტყით დაუფარავი ფართობების გაშენება, აგრეთვე დაბალი სიხშირისა და სხვა დეგრადირებული ტყის კორომების აღდგენა;
- უ) **ტყის კულტურები** - ტყით დაუფარავ ფართობზე თესვით ან დარგვით მიღებული ტყის მერქნიან სახეობათა ნარგავები;
- ფ) **სატყეო-საკულტურო ფართობი** - ტყის კულტურებით დაკავებული ფართობი;
- ქ) **სპეციალური გამოკვლევა** – ტყის ტერიტორიაზე ფაქტობრივი მდგომარეობის დადგენის მიზნით განსაზღვრული მიმართულებით შესწავლა, ცალკეულ შემთხვევებში შეიძლება მოიცავდეს ტყის პათოლოგიურ გამოკვლევას;
- ღ) **ტყის სანერგე** - ფართობი, სადაც ხდება ტყის შემქმნელ სახეობათა სარგავი მასალის აღზრდა. ტყის სანერგე შეიძლება იყოს მუდმივი ან დროებითი;
- ყ) **ტყის მოვლა** - სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებათა სისტემა, რომლის მიზანია ტყის მდგრადი, მაღალპროდუქტიული კორომების ჩამოყალიბება, მისი ბუნებრივი სასარგებლო თვისებებისა და სანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესება;
- შ) **ტყის ხანძარი** - ტყის მკვდარ საფარზე, ნაყარ ფოთლებზე, ხავსზე, ბალახსა და ბუჩქებზე, მიწისქვეშა ან/და კორომში ზეზემდგომ ხეებზე ცეცხლის მოდება (მაღლითი ხანძარი);
- შ.ა) **მიწისქვეშა ხანძარი** - ნიადაგის ფენის ქვეშ მიმდინარე ხანძარი
- შ.ბ) **დაბლითი ხანძარი** - ძირნაყარზე, ბუჩქნარზე, ხმელ ბალახზე, ხმელ ფოთლებსა და ჰუმუსის საფარის ზედა ნაწილებზე მოდებული ცეცხლი;
- შ.გ) **მაღლითი ხანძარი** - კორომში ზეზემდგომ ხეებზე ცეცხლის მოდება
- ჩ) **ფაუტი ხე** – ფუტურო, დამპალი და მშრალად გამოფიტული, სიმკვრივეს მოკლებული ხე;
- ც) **ფესვის ნაბარტყი** – ყლორტი, რომელიც წარმოიქმნება ზოგიერთი სახეობის ფესვებზე (დამატებითი კვირტებისაგან) და აქვს საკუთარი ფესვთა სისტემა;
- ძ) **ძირნაყარი ხე-ტყე** – წაქცეული, მიწაზე დაყრილი მოთხრილ-მოტეხილი, ქარქცეული, თოვლტეხილი ხე-ტყე, წინა წლების ჭრაგავლილი ტყეკაფებიდან გამოუზიდავად დარჩენილი მერქანი, აგრეთვე ხიდან ჩამოცვენილი ტოტები;

წ) **ჭრის ინტენსივობა** – მოვლითი ჭრის დროს ხეთა გამოხშირვის ხარისხი, რომელიც ამცირებს საერთო მარაგს, სიხშირეს, საბურველის შეკრულობას ჭრის ერთ ჯერზე. გამოისახება პროცენტებში ან კუბურ მეტრებში;

ჭ) **ხმობადი ხე** – ხე, რომლის ღეროს ერთი მესამედი გამხმარია.

ხ) **ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობა** – აღსადგენი ტერიტორიის (ფართობის) მთლიანი ან ნაწილობრივი შემოღობვა, ტყის აღმონაცენის ან/და ამონაყრის მოვებისგან დაცვა, შემოღობილ ფართობზე ნიადაგის ქვეტყისა და სარეველა ბალახისაგან გაწმენდა, ნიადაგის აჩიჩქვნა თვითმოთესვის ხელშეწყობის მიზნით, აგრეთვე განახლება შერგვით/თესვით;

ჰ) **მინდვრის/ტყის ხანძრის საშიშროების დონე** – ტყისა და მინდვრის ტერიტორიაზე ხანძრის საფრთხის ხარისხი, რომელიც განისაზღვრება/დგინდება შესაბამისი მეთოდით. გამოიყოფა მინდვრის/ტყის ხანძრის საშიშროების 5 დონე (დაბალი, მცირე, საშუალო, მაღალი და ძალიან მაღალი/საგანგებო).**ტყის ხანძრის 3) ტყის ხანძარსაშიში უბანი** - ტყეთმოწყობის მიერ ტყის ხანძარსაშიშროების I-III კლასს მიკუთვნებული ტყის უბნები ან/და უფლებამოსილი ორგანოს/პირის მიერ პერიოდულად განახლებადი ინფორმაციის საფუძველზე იდენტიფიცირებული ტერიტორიები.

2. ამ წესში გამოყენებული სხვა ტერმინები უნდა განიმარტოს საქართველოს კანონის „საქართველოს ტყის კოდექსის“ საფუძველზე.

თავი II. ტყის დაცვა

მუხლი 3. ტყის დაცვის ამოცანა

1. ტყის დაცვის ამოცანაა ტყეზე შესაძლო უარყოფითი ზემოქმედების ფაქტორების თავიდან აცილება ან/და შერბილება, უარყოფითი ფაქტორების ზემოქმედებით გამოწვეული უარყოფითი შედეგების ლიკვიდაცია და ტყეში განხორციელებულ არაკანონიერ ქმედებებზე საქართველოს კანონმდებლობით შესაბამისად რეაგირება.

2. ტყე დაცული უნდა იყოს:

ა) ტყითსარგებლობის დადგენილი წესების დარღვევებისაგან და უკანონო ჭრებისაგან.

ბ) ინვაზიური სახეობების გავრცელებისაგან;

გ) ტყის ნიადაგის დეგრადაციისაგან;

დ) ტყის მავნებელ-დაავადებების გავრცელებისაგან;

ვ) ხანძრების წარმოქმნა-გავრცელებისაგან;

ზ) ქიმიური და ბიოლოგიური პრეპარატების უარყოფითი ზემოქმედებისაგან;

თ) საყოფაცხოვრებო, სამრეწველო და სხვა ნარჩენების დაბინძურებისაგან და სხვა უარყოფითი ანთროპოგენული ზეგავლენისაგან;

3. ტყისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხები წესრიგდება შესაბამისი საკანონმდებლო აქტების საფუძველზე;

4.

მუხლი 4. ტყის დაცვის ღონისძიებები

1. ტყის დაცვის ღონისძიებათა განხორციელების საფუძველი შეიძლება იყოს ტყის მართვის გეგმა ან/და სპეციალური გამოკვლევის მასალები, აგრეთვე, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა საფუძველი;
2. ტყის დაცვის ღონისძიებებს გეგმავენ და ახორციელებენ ტყის მართვის ორგანოები, აგრეთვე სხვა სახელმწიფო უწყებები, ფიზიკური და იურიდიული პირები საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით;
3. სპეციალურ გამოკვლევას, მათ შორის პათოლოგიურ გამოკვლევას ახორციელებენ ტყის მართვის ორგანოები, ან სხვა ფიზიკური და იურიდიული პირები, მართვის ორგანოს მიერ განსაზღვრული ტექნიკური დავალების შესაბამისად.
4. ტყის დაცვის ღონისძიებებია:
  - ა) ტყის მავნებელ-დაავადებების გავრცელების საშიშროების გათვალისწინებით ტყის ზონირება;
  - ბ) ტყის პათოლოგიური გამოკვლევა და მონიტორინგი;
  - გ) ტყის პათოლოგიური გამოკვლევის საფუძველზე, ტყის მავნებელ-დაავადებების გავრცელებისგან ტყის დაცვა ბიოლოგიური, ქიმიური და მექანიკური მეთოდებით/საშუალებებით;
  - დ) ტყის ხანძრისგან დაცვა;
  - ე) განსაკუთრებული მდგომარეობით გამოწვეული სხვა აუცილებელი ღონისძიებები.

მუხლი 5. ტყის დაცვის განსაკუთრებული მოთხოვნები

აკრძალულია ისეთი ქმედება, რომელიც იწვევს ტყის განადგურებას, კერძოდ,, ტყის ნიადაგის საშუალო ან საშუალოზე მეტ დეგრადაციას ან/და ტყის ნიადაგს უქმნის მეწყრული ან ეროზიული პროცესების აშკარა საფრთხეს და შეუძლებელს ხდის ტყის დროულ აღდგენა-გაშენებას. აგრეთვე, რომელიც დაუცველს ხდის ტყეს ისეთი საფრთხეების ზემოქმედებისაგან, როგორებიცაა: ქარი, ხანძარი, ბიოლოგიური და ქიმიური პრეპარატების გამოყენება, ტყის მავნებელ-დაავადებების გავრცელება და ნებისმიერი დაბინძურება, საყოფაცხოვრებო, სამრეწველო და სხვა ნარჩენებისაგან.

თავი III. ტყის ხანძრებისაგან დაცვა

მუხლი 6. ტყის ხანძრებისაგან დაცვის მიზანი

ტყის ხანძრებისაგან დაცვის მიზანია ისეთი პრევენციული ღონისძიებების დაგეგმვა და განხორციელება, რომლებიც უზრუნველყოფენ ხანძრების გაჩენის აღკვეთას ან/და გავრცელების შეზღუდვას.

მუხლი 7. ტყის ხანძრებისაგან დაცვის ღონისძიებათა დაგეგმვა-განხორციელება

1. ტყის ხანძრებისაგან დაცვის ღონისძიებები იგეგმება ტყის მონიტორინგის, ტყეთმორწყობისა და სხვა სპეციალური გამოკვლევის მასალების და დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმის ან დროებითი რეგულირების წესის საფუძველზე.
2. ტყის ხანძრებისაგან დაცვის ღონისძიებებს, თავიანთ სამოქმედო ტერიტორიებზე, გეგმავენ და ახორციელებენ ტყის მართვაზე უფლებამოსილი ორგანოები, ან მათი ზედამხედველობით, კანონმდებლობით განსაზღვრული სუბიექტები;
3. საქართველოს ტყის ტერიტორიაზე ხანძრის ლიკვიდაციას ახორციელებს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო სახელმწიფო ტყის შესაბამისი მართვის უფლების მქონე ორგანოსა და ტყითმოსარგებლის მონაწილეობით, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

მუხლი 8. ტყის ხანძრებისაგან დაცვის პრევენციული ღონისძიებები

1. ტყის ხანძრების მოკლევადიანი პრევენციული ღონისძიებები ტყის ხანძრების პრევენციის მიზნით მოკლევადიანი ღონისძიებებია:
  - ა) ტყის ხანძარსაშიშ უბნებში გამაფრთხილებელი საინფორმაციო ბანერების განთავსება;
  - ბ) საზოგადოებისათვის ახსნა-განმარტებითი სამუშაოების ჩატარება ხანძრის საფრთხის პრევენციის მიზნით;
  - გ) შესაძლო საგანგებო სიტუაციის ზონაში ტერიტორიის პერიოდული დაზვერვის ორგანიზება ცეცხლის კერების დაფიქსირების ან თავიდან აცილების მიზნით;
  - დ) ხანძარსაშიშ უბნებში ხანძრის ქრობის მიზნით მისასვლელი საფეხმავლო ბილიკების მოწყობა-რეაბილიტაციის ორგანიზება;
  - ე) ხანძარსაშიშ პერიოდში მოსახლეობის გაფრთხილება მედია და სხვა საშუალებებით;
  - ვ) ტყის ხანძრების პრევენციისა და მათი ლიკვიდაციის საკითხებზე შესაბამისი სწავლებების ჩატარების უზრუნველყოფა;
  - ზ) ტყის ხანძრების გავრცელების შემცირების მიზნით ნაკვეთის პერიმეტრის შემოხვნა მიწათმოსარგებლის (მიწის ნაკვეთის მესაკუთრის ან მიწის მფლობელის) მიერ;
  - თ) საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახურისთვის ტყის მართვის ორგანოების მიერ ყოველი წლის დასაწყისში ხანძარსაშიშ უბნების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება.
2. ტყის ხანძრების პროფილაქტიკის მიზნით გრძელვადიანი ღონისძიებები ტყის ხანძრების პროფილაქტიკის მიზნით გრძელვადიანი ღონისძიებებია:
  - ა) სახანძრო დანიშნულების გზებისა და ბილიკების მოწყობა მაღალი ხანძარსაშიშროების კლასის ტყის უბნებში;
  - ბ) სახანძრო დანიშნულების საავტომობილო გზებისა და ბილიკების მოვლა-შეკეთება;
  - გ) ტყის ხანძრების შეჩერება-შეზღუდვის მიზნით ხანძარსაწინააღმდეგო მინერალიზებული ზოლების მოწყობა ხანძარსაშიშ უბნებში, გარდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებისა;

- ე) ტყეების ჩახერგილობისგან გაწმენდა, რაც გულისხმობს ხანძარსაშიში უბნებიდან ძირნაყარი ხე-ტყისა და ხე-ტყის ნარჩენის გამოტანასა და განთავსებას უსაფრთხო ადგილზე;
- ვ) სახანძრო წყლის ობიექტებისა და ხანძარსაწინააღმდეგო წყალმომარაგების წყაროებთან მისასვლელელების მოწყობა;
- ზ) ხე-ტყის ან/და ადვილად აალებადი მასალების (თივა, ნარჩენი და სხვა) დასაწყობების ადგილები პერიოდულად უნდა იქნეს გაწმენდილი ადვილად აალებადი ნაყარისა და მასალებისაგან და უზრუნველყოფილი იყოს ცეცხლმაქრებითა და წყლის მარაგებით აღჭურვილი დროებითი ან/და მუდმივი საგუშაგოთი;
- თ) ჰიდროსამელიორაციო სამუშაოების ორგანიზება, გარდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებისა;
- ო) ტყის მართვაზე უფლებამოსილი ორგანოების შესაბამის თანამშრომელთა აღჭურვა ხანძრის ქრობის პირველადი იარაღებით (ბარი, თოხი, ფოცხი, ცეცხლმაქრი) და პირადი დაცვის საშუალებებით.

მუხლი 9. ტყის ხანძრის საშიშროების დონის დადგენა და განსახორციელებელი ღონისძიებები

1. ტყის ხანძრის საშიშროება განისაზღვრება 5 დონით - დაბალი, მცირე, საშუალო, მაღალი და ძალიან მაღალი. ტყის მართვის ორგანოების, ტყის მართვაზე უფლებამოსილი პირების ან/და ტყითმოსარგებლეების მიერ ტყის ხანძრის საშიშროების დონის დადგენა ხორციელდება ამ წესის დანართში წარმოდგენილი მეთოდის შესაბამისად.

2. ტყის მართვის ორგანოები, ტყის მართვაზე უფლებამოსილი პირები და ტყითმოსარგებლეები ვალდებული არიან იხელმძღვანელონ ჰიდრომეტეოროლოგიური სამსახურისგან მიღებული ტყის ხანძრისა და ხანძრის საშიშროების შესახებ საპროგნოზო ინფორმაციით, სახანძრო ვითარების განმაპირობებელი სტიქიური მეტეოროლოგიური მოვლენების შესახებ სიგნალების შესაბამისად.

1. ტყეში ხანძრის საშიშროების დონის მიხედვით ხორციელდება:

ა) ხანძრის საშიშროების I დონე (დაბალი საფრთხე): ხანძრის შესაძლო გამოწვევი სამუშაოების ჩატარების ადგილებში მონიტორინგი, სახანძრო უსაფრთხოების კონტროლის მიზნით შესაბამისი თანამშრომლების ვარჯიშები, აღჭურვილობისა და სახანძრო ტექნიკის მომზადება;

ბ) ხანძრის საშიშროების II დონე (მცირე საფრთხე): I და II დონის ხანძარსაშიშროების მქონე უბნებზე, ასევე საზოგადოების მასობრივი დასვენების ადგილებში მონიტორინგი, შესაბამისი თანამშრომლების ვარჯიშები, აღჭურვილობისა და სახანძრო ტექნიკის მომზადება;

გ) ხანძრის საშიშროების III დონე (საშუალო საფრთხე): I, II და III დონის ხანძარსაშიშ უბნებზე, ხანძრის სავარაოდოდ გამოწვევი სამუშაოების ჩატარებისა და ადამიანების თავშეყრის ადგილებში მონიტორინგი, შესაბამისი თანამშრომლების მუდმივი მზადყოფნის რეჟიმში გადაყვანა;

დ) ხანძრის საშიშროების IV დონე (მაღალი საფრთხე): საზოგადოების თავშეყრის, ხანძრის გამოწვევი სამუშაოების ჩატარებისა და საწყობების განლაგების ადგილებში, ასევე, ტყეში სხვადასხვა ობიექტებზე მონიტორინგი, შესაბამისი თანამშრომლების მობილიზება მორიგეობის ადგილებში, სახანძრო ტექნიკისა და ხანძრის ქრობის საშუალებების სრული მზადყოფნის რეჟიმში მოყვანა, ხოლო უნაღველობის ხანგრძლივი პროგნოზის (5 დღეზე მეტი) შემთხვევაში, სათანადო ტექნიკით აღჭურვილი

ცალკეული სახანძრო ჯგუფების განთავსება რაც შეიძლება ახლოს ხანძრის სავარაუდო გაჩენის უბნებთან, შესაბამისი შემზღუდავი ღონისძიებების გატარება;

ე) ხანძრის საშიშროების V დონე (ძალიან მაღალი საფრთხე): ხანძრისგან ტყის დაცვის მიზნით შესაბამისი უწყებების სრულ მობილიზება, ტყეებში მთელი დღე-ღამის განმავლობაში მონიტორინგი, შესაბამისი შემზღუდავი ღონისძიებების გატარება.

მუხლი 10. ტყის ხანძრის საშიშროების დონის დადგენის მეთოდოლოგია

1. ტყის ხანძრის საშიშროების დონის დადგენა ხდება მიმდინარე დღის ხანძრის საფრთხის კომპლექსური მაჩვენებლის მიხედვით, ნალექიანი დღეების დასრულების შემდგომი პერიოდისათვის.

2. ტყეში ხანძრის საშიშროების დონე განისაზღვრება №1 დანართის №2 ცხრილის შესაბამისად გამოთვლილი ხანძრის საფრთხის კომპლექსური მაჩვენებლის (კმ) მიხედვით. (კმ) მაჩვენებლის გამოთვლისთვის საჭირო მონაცემებია - ჰაერის ტემპერატურა (t , °C-ში), ქარის სიჩქარე (v) და ცვარის წერტილი (z , °C-ში) ადგილობრივი დროით 13 საათისთვის, ასევე წინა (n) დღე-ღამეში მოსული ნალექის რაოდენობა. მიმდინარე დღის ხანძრის საფრთხის კომპლექსური მაჩვენებელი (კმ) გამოითვლება ფორმულით $-კმ = \sum_1^n \{t \cdot K_v \cdot (t - z)\}$. სადაც, K_v არის ხანძრის საშიშროების კოეფიციენტი, რომელიც ითვალისწინებს ქარის სიჩქარის (v) გავლენას ტყის ხანძრების წარმოშობასა და გავრცელებაზე. მისი მნიშვნელობები მოყვანილია №1 დანართის №1 ცხრილში, ქარის სიჩქარის (მ/წმ-ში) სიდიდეების შესაბამისად. ხოლო, n წარმოადგენს გამოთვლის მომენტისათვის წინა უნალექო დღეების რაოდენობას. კომპლექსური მაჩვენებლის გამოთვლა იწყება ბოლო წვიმის შემდეგ და ხორციელდება ყოველი შემდეგი n დღისათვის დაჯამდება ზრდადი შედეგის შესაბამისად.

მუხლი 11. ტყეში სახანძრო უსაფრთხოების ზომები

ტყეში სახანძრო უსაფრთხოების დაცვის მიზნით, უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს შემდეგი ზომების გატარება:

ა) ტყის ტერიტორიაზე: ხეების ვარჯის ქვეშ, წიწვიან მოზარდ ტყეში, ძველ ნახანძრალეებში, ტყის დაზიანებულ უბნებში (ტყის ქარქცეულ ან ქარტეხილ ადგილებში), დამზადების ნარჩენებიდან გაუწმენდავ ტყეკაფებში, გამოუზიდავად დატოვებული დამზადებული მერქნის ადგილებში, ტორფიან და გამხმარ ბალახიან ადგილებში ცეცხლის დანთების აკრძალვა, გარდა კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა;

ბ) ტყის დანარჩენ ტერიტორიაზე ხანძრის დანთების დაშვება ამისათვის სპეციალურად მოწყობილ ადგილებში (ცეცხლის დასანთებად უნდა მოეწყოს ცეცხლის დასანთები ადგილი (ბაქანი), რაც გულისხმობს ცეცხლის კერიდან 1,5 მ რადიუსში ადვილად აალებადი მასალებისაგან (თივა, ხმელი ბალახი, ფოთლები, ფიჩხი) ტერიტორიის გაწმენდას ან/და ადგილის შერჩევას ნიადაგის მინერალიზირებულ ფენამდე გაშიშვლებულ, მინიმუმ 0,25 მ-ის სიგანის ზოლით შემოსაზღვრულ, მოედანზე. ამავე დროს, სრულად უნდა იქნეს გამორიცხული ნორჩი ხეების, მათ შორის მათი ფესვების ცეცხლით დაზიანება);

- გ) ცეცხლის დანთებიდან მის ჩაქრობამდე წვის პროცესის მუდმივი მონიტორინგი, ადგილზე ცეცხლის ჩასაქრობი საშუალებების სრული მობილიზებით (ცეცხლმაქრები, წყლის ავზი, სახანძრო ნიჩაბი და ა.შ.). წვის საჭიროების ამოწურვის შემდეგ, ხანძრის ქრობა უნდა გრძელდებოდეს მანამ, სანამ სრულად არ გამოირიცხება წვის პროდუქტების გაღვივების შესაძლებლობა;
- დ) ხანძარსაწინააღმდეგო ნაკვეთურებში, მინერალიზირებულ ზოლებსა და ბარიერებზე დამზადებული ხე-ტყის დასაწყობების აკრძალვა.

მუხლი 12. ტყეების ხანძრებისგან დაცვის ზოგადი მოთხოვნები

1. ტყეში აკრძალულია:

- ა) ჩაუქრობელი ასანთის ღერის, სიგარეტის ნამწვავისა და სხვა აალებადი საგნების გადაგდება;
- ბ) ნადირობის დროს იარაღის ვაზნების დასატენი ადვილად აალებად მასალებით სარგებლობა;
- გ) საწმენდი ჩვრების დატოვება, რომელიც გაჟღენთილია ზეთით, ბენზინით, ნავთით ან სხვა საწვავი ნივთიერებით;
- ე) ანთებული კოცონის დატოვება
- დ) შიგა წვის ძრავების ავზში საწვავის ჩასხმა ძრავის მუშაობის დროს, მანქანით სარგებლობა, რომელსაც მოუწესრიგებელი აქვს საწვავის კვების სისტემა, აგრეთვე თამბაქოს მოწევა, ან/და ღია ცეცხლით სარგებლობა მანქანების ახლოს მათი საწვავით შევსების დროს.

4. აკრძალულია ბალახის დაწვა ტყის კალთის ქვეშ, ტყის ველობებში, შიდა მინდვრებში, მდელოებში, აგრეთვე ნამჯის მოწვა ტყის საზღვრებთან მდებარე სავარგულებში.

5. ტყის ხანძრებისაგან დაცვის მიზნით ტყის მართვაზე უფლებამოსილ ორგანოებს, აგრეთვე მათ ტერიტორიულ ორგანოებს უფლება აქვთ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან შეთანხმებით ხანძარსაშიშ პერიოდში და ადგილზე თავიანთ სამოქმედო ტერიტორიებზე დროებით აკრძალონ ტყითსარგებლობა, მოსახლეობის ტყეში ყოფნა, სატრანსპორტო საშუალებებით ტყეში შესვლა და სხვა.

6. ტყეში საქმიანობის განმახორციელებელი პირები ვალდებული არიან:

- ა) ტყეში გზის, გაზის, ნავთსადენების, წყალსადენების მშენებლობის, ელექტროგადამცემი, კავშირგაბმულობისა და სხვა კომუნალური ხაზების გაყვანის დროს აწარმოონ დარჩენილი ხეტყის და ადვილად აალებადი მასალების გატანა იმ ვადებში, რომლებიც დადგენილია ტყის მართვაზე უფლებამოსილი ორგანოს მიერ;
- ბ) ტყეში მუშაობის წარმოების დროს საწვავი მასალები შეინახონ სტანდარტულ დახურულ ტარაში; ხანძარსაშიშ სეზონში გაწმინდონ მათი შენახვის ადგილები მცენარეული საფარისაგან, ხე-ტყის ნარჩენებისა და სხვა ადვილად აალებადი მასალებისაგან და შემოსაზღვრონ არანაკლებ 1,5 მეტრის სიგანის მინერალიზებული ზოლით;
- გ) დაცულ ტყეში მუშაობის წარმოების დროს საწვავი მასალების შენახვა ტერიტორიაზე აკრძალულია;
- დ) ტყეში სამუშაოს ჩატარების ადგილზე და ობიექტებზე, ან/და რეკრეაციული და ტურისტულ ღონისძიებების ჩატარების ზონებში მზადყოფნაში იქონიონ ხანძარსაწინააღმდეგო მოწყობილობა და პირველადი საშუალებები ტყის ხანძრის ჩასაქრობად (წყლით სავსე კასრები, ცეცხლმაქრები, ნაჯახები,

ბარები, ცოცხები და ა.შ.).

7. პირები, რომლებიც ტყეში აწარმოებენ სამუშაოებს, ანდა აქვთ ტყეში სამრეწველო ობიექტები, აგრეთვე ის პირები, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან ტყეში რეკრეაციული, სპორტული და სხვა კულტურულ-მასობრივი ღონისძიებების ჩატარებისათვის, ხანძარსაშიში სეზონის დაწყებამდე, ტყეში გამგზავრებამდე ან გასვლამდე ვალდებულნი არიან ჩაუტარონ ინსტრუქტაჟი მუშებს, ტყეში ჩასატარებელი ღონისძიებების სხვა მონაწილეებს სახანძრო უსაფრთხოების წესების დაცვის და ხანძრის ჩაქრობის ხერხების შესახებ.

8. ნარჩენების დაწვა ტყეში დასაშვებია მხოლოდ გადაუდებელი შემთხვევების დროს (პრიორიტეტი ენიჭება გარემოსთვის ყველაზე ნაკლები ზიანის მომტანი მეთოდის გამოყენებას. მაგ: ჩამარხვა და სხვა) დადგენილი წესით, სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებში, შემდეგი პირობების დაცვით:

ა) დაწვისათვის განკუთვნილი ადგილები (ორმოები ანდა მოედნები) დაშორებული უნდა იქნეს წიწვოვანი ტყიდან ან ცალკე მდგომი წიწვოვანი ხეებისაგან არანაკლებ 50 მეტრისა, ხოლო ფოთლოვანი ტყისაგან და ცალკე მდგომი ფოთლოვანი ხეებისაგან არანაკლებ 25 მეტრისა;

ბ) ნარჩენების დაწვისათვის განკუთვნილი ორმოებისა და მოედნების ტერიტორია 15-20 მეტრის რადიუსის ფარგლებში უნდა იქნეს გაწმენდილი ზეხმელი ხეებიდან, ძირნაყარიდან, დამზადების ნარჩენებიდან ან სხვა ადვილად აალებადი მასალებისაგან; ეს ტერიტორიები უნდა შემოისაზღვროს 1.5 მეტრის სიგანის ხანძარსაწინააღმდეგო მინერალიზებული ზოლით; მშრალ ნიადაგებზე წიწვოვან ტყესთან ამ ზოლის სიგანე უნდა უდრიდეს არანაკლებ 2.0 მეტრს;

გ) გვალვიან პერიოდში ნარჩენების დაწვა უნდა წარმოებდეს მხოლოდ უქარო ამინდში, უსაფრთხო ადგილზე, სპეციალურად გამოყოფილი პირის მეთვალყურეობის ქვეშ.

მუხლი 13. მოთხოვნები ტყითსარგებლობის უფლების მქონე იმ პირების მიმართ, რომლებიც აწარმოებენ ხე-ტყის დამზადებას

1. ტყითსარგებლობის უფლების მქონე პირები, რომლებიც აწარმოებენ ხე-ტყის დამზადებას, ვალდებულნი არიან ჩაატარონ ტყის ჭრის ადგილების გაწმენდა დამზადების ნარჩენებისაგან; გაწმენდის მეთოდები ყოველ ცალკე შემთხვევაში აღინიშნება ხე-ტყის დამზადების სანებართვო დოკუმენტში;

2. ხანძარსაშიში პერიოდში ტყეკაფზე დატოვებული დამზადებული ხე-ტყის პროდუქცია უნდა შეგროვდეს შტაბელეზად.

3. დამზადებული ხე-ტყის დასაწყობება უნდა წარმოებდეს მხოლოდ ღია ადგილებზე – ფოთლოვანი ტყის პირიდან 10 მეტრის, ხოლო წიწვოვანი და შერეული ტყის პირიდან 20 მეტრის დაშორებით. ხე-ტყის სასაწყობო ადგილები უნდა იყოს გაწმენდილი ადვილად აალებადი მასალებისაგან და შემოფარგლული ხანძარსაწინააღმდეგო მინერალიზებული ზოლებით, სიგანით არანაკლებ 1.5 მეტრისა; მშრალ ნიადაგებზე წიწვოვანებში კი ორი ისეთი ზოლით ერთი მეორისაგან 5 მეტრის დაცილებით.

4. ტყითმოსარგებლე პირები ვალდებულნი არიან ტყის ხანძრების ჩაქრობაში მიიღონ მონაწილეობა მუშა ხელითა და ტექნიკით.

მუხლი 14. ტყის მართვის ორგანოების უფლებამოსილებანი

ტყის მართვის ორგანოები უფლებამოსილნი არიან:

- ა) თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში გაზარდონ სახანძრო საავტომობილო გზებისა და ბილიკების ქსელი, ხანძარსაწინააღმდეგო მინერალური ზოლები, გაწმინდონ ტყე ხე-ტყის ნარჩენებისაგან, ჩახერგილობისაგან და სხვა ადვილად აალებადი მასალებისაგან, მოახდინონ წიწვოვან კორომებში ხეთა ვარჯის ფორმირება, მონიშნონ წყალსაცავებისათვის შესაბამისი ადგილები გაატარონ სხვა სატყეო სამეურნეო ღონისძიებები, რომლებიც მიმართულია ტყეების ხანძარმდგრადობის ასამაღლებლად;
- ბ) სახანძრო უსაფრთხოებისა და ტყეში ხანძრის ჩაქრობის საკითხებზე ჩაატარონ საინფორმაციო შეხვედრები მოსახლეობასთან, იმ ორგანიზაციების თანამშრომლებთან, რომლებიც ანხორციელებენ ხე-ტყის დამზადებას ან ობიექტები აქვთ ტყეში;
- გ) ტყის ხანძარსაშიშ უბნებში, ასევე ტყის გზებზე განალაგონ სახანძრო უსაფრთხოების დაცვის საინფორმაციო ნიშნები ტყეში ცეცხლთან ფრთხილი მოპყრობისა და სახანძრო უსაფრთხოების დაცვის წესების დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ;
- დ) საერთო სარგებლობის ტყის გზების გასწვრივ და რეკრეაციულ ზონებში მოაწყონ დასასვენებელი, კოცონის დასანთები და თამბაქოს მოსაწევი ადგილები, გარდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებისა, სადაც კოცონის დასანთები და თამბაქოს მოსაწევი ადგილები განისაზღვრება მენეჯმენტის გემით ან დროებითი რეგულირების წესით.
- ე) თავიანთ სამოქმედო ტერიტორიაზე მიიღონ ზომები ხანძრის დროულად აღმოჩენისა და ლიკვიდაციის უზრუნველსაყოფად;

მუხლი 15. ხანძრისა და მისი შედეგების აღმოფხვრის ღონისძიებები

1. საქართველოს ტყის ტერიტორიაზე ხანძრის ლიკვიდაციას ახორციელებს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო სახელმწიფო ტყის შესაბამისი მართვის უფლების მქონე ორგანოსა და ტყითმოსარგებლის მონაწილეობით, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.
2. ნახანძრალი ტერიტორიის აღდგენითი ღონისძიებები ხორციელდება შესაბამისი ტყის აღდგენის პროექტით (ხანძრის შემდეგ ტყის აღდგენამდე ინტერვალი უნდა იყოს არაუმცირეს 3 წლისა, თუ სპეციალური შესწავლით არ გამოიკვეთა სხვა გარემოება).
3. ნახანძრალ ტერიტორიაზე მერქნიანი ხე-მცენარეების მოჭრა დაიშვება სპეციალური გამოკვლევის საფუძველზე ან/და აღდგენის პროექტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში.
4. ნახანძრალ ტერიტორიაზე ხეების მოჭრის თაობაზე გადაწყვეტილებას იღებს ტყის მართვის უფლების მქონე შესაბამისი ორგანო.
5. ტყეში სახანძრო უსაფრთხოების დაცვის წესების დამრღვევ პირებს დაეკისრებათ ადმინისტრაციული ან სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა, რაც არ ათავისუფლებს მათ ვალდებულებისაგან გამოსაწორონ დარღვევა იმ ვადებში, რომლებიც დაწესებულია ტყის მართვის ორგანოების მიერ.

6. ტყის ხანძრის გაჩენაზე პასუხისმგებელი პირები მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად პასუხისმგებელნი არიან ტყეზე მიყენებული ზიანის ანაზღაურებაზე.
7. ტყეში სახანძრო უსაფრთხოების დაცვის წესების შეუსრულებლობის შემთხვევაში ტყის მართვის ორგანოს უფლება აქვთ შეაჩეროს ყოველგვარი სამუშაოები ტყეში იმ ფართობებზე და ობიექტებზე, სადაც მოხდა დარღვევა.

თავი IV. ტყის დაცვა მავნებელ-დაავადებებისაგან

მუხლი 16. ტყის პათოლოგიური კვლევა და მონიტორინგი:

1. ტყის პათოლოგიური კვლევის უმთავრესი მიზანია დადგინდეს ტყის კორომებში სანიტარული მდგომარეობის გაუარესების მიზეზი/წყარო და შეირჩეს/განხორციელდეს შესაბამისი ღონისძიებები, სანიტარული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით.
  2. ტყის პათოლოგიური კვლევა მოიცავს შემდეგ ეტაპებს:
    - ა. ტყის მართვის ორგანოს ტერიტორიული ერთეულის (არსებობის შემთხვევაში) მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის (სასიგნალო ფორმა) საფუძველზე ტყის მართვის ორგანოს შესაბამისი სპეციალისტების ან/და ტყის მართვის ორგანოს მიერ განსაზღვრული, ტექნიკური დავალების შესაბამისად, ფიზიკური და იურიდიული პირების მიერ ტყის კორომების სანიტარული მდგომარეობის შესწავლა;
    - ბ. შესწავლის საფუძველზე შესაბამისი ღონისძიების რეკომენდირება/დაგეგმვა ტყის კორომების სანიტარული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით.
  2. ტყის პათოლოგიური მონიტორინგი არის ტყის კორომების სანიტარულ მდგომარეობაზე დაკვირვება, რომელიც უზრუნველყოფს:
    - ა. ტყის კორომებში შეცვლილი/გაუარესებული სანიტარული მდგომარეობის დროულ დადგენას, რაც შეიძლება გამოწვეული იყოს მავნებელ-დაავადებებით ან/და სხვა მავნე ორგანიზმებით, ასევე კლიმატური პირობებითა და ადამიანის არასწორი/უხეში ჩარევით ბუნებაში.
    - ბ. ტყის კორომების სანიტარული მდგომარეობის ანალიზს;
    - გ. ტყის სანიტარული მდგომარეობის პროგნოზირებას, მავნებელ-დაავადებებისა და სხვა მავნე ორგანიზმების გავრცელებისა და შესაბამისი რისკების გათვალისწინებით;
    - დ. ტყის დაცვის ეფექტიანი ღონისძიებების გატარების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებასა და განხორციელებას.
  2. ტყის პათოლოგიური კვლევისა და მონიტორინგის სისტემის შედეგების ანალიზის საფუძველზე, შესაძლებელია ტყის ზონირება - სუსტ, საშუალო და მაღალი რისკის ზონებად, მავნებელ-დაავადებებისა და სხვა მავნე ორგანიზმების გავრცელების საშიშროების გათვალისწინებით;
  3. ტყის პათოლოგიური კვლევისა და მონიტორინგის საფუძველზე (საჭიროების შემთხვევაში) იგეგმება შესაბამისი ბრძოლის ღონისძიებები;
  4. დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებზე მავნებელ-დაავადებების წინააღმდეგ დაგეგმილი ბრძოლის ღონისძიება, საჭიროების შემთხვევაში, უნდა

შეთანხმდეს სამინისტროსთან (მაგ: ავიაწამლობის ან/და ქიმ. ინსექტიციდის გამოყენებისას და სხვა), ხოლო წითელი ნუსხით დაცული ხეების სახეობების ჭრის აუცილებლობისას გადაწყვეტილებას იღებს მართვის ორგანო.

5. განსაკუთრებულ შემთხვევაში (მაგნებელ-დაავადების აფუთქარება/მასიური გავრცელება, ინვაზიური სახეობის დაფიქსირება ქვეყანაში) საქართველოში ნებადართულ პესტიციდების სახელმწიფო კატალოგში არარეგისტრირებული საშუალებების გამოყენება უნდა შეთანხმდეს სამინისტროსთან;

7. ტყის პათოლოგიური მდგომარეობის გათვალისწინებით, ქიმიური ბრძოლის ღონისძიების დაგეგმვისას, რომელიც შესაძლოა მოიცავდეს საავიაციო ან მიწისზედა შესხურებას, დაცული უნდა იყოს პრეპარატის გამოყენების ინსტრუქცია (ხარჯვის ნორმები) და მომუშავე პერსონალის სანიტარულ-ჰიგიენური მოთხოვნები;

ა. ქიმიური პრეპარატის შერჩევა დასაშვებია მხოლოდ „პესტიციდების სახელმწიფო კატალოგის“ შესაბამისად;

8. ტყის დაცვის მიზნით ბიოლოგიური და ქიმიური საშუალებების გამოყენების უფლებას ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს ანიჭებენ ტყის მართვის ორგანოები.

9. დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებზე ბიოლოგიური და ქიმიური საშუალებების გამოყენების უფლებას ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს ანიჭებენ სამინისტრო.

მუხლი 17. ტყის პათოლოგიური მონიტორინგის სისტემა

1. ტყის პათოლოგიური მონიტორინგის სისტემა ხორციელდება ტყის კორომებში სპეციალურად შერჩეულ მუდმივი დაკვირვების უბნებზე, რომლის უმთავრესი მიზანია კორომებში ამჟამინდელი სანიტარული მდგომარეობისა და მოსალოდნელი საფრთხეების წინასწარი პროგნოზირება, რაც ხორციელდება ტყის მართვაზე პასუხისმგებელი ორგანოს შესაბამისი სპეციალისტების მიერ ან/და ტყის მართვის ორგანოს მიერ განსაზღვრული ტექნიკური დავალების შესაბამისად ფიზიკური და იურიდიული პირების მიერ. ტყის პათოლოგიური მონიტორინგის სისტემა მოიცავს წინასწარ, საკონტროლო და დეტალურ კვლევას. მონიტორინგისას ძირითადად გამოიყენება სამოდელო ხეები, საჭერი/სატყუარა მორები/მირკვები, ფერომონიანი მწერსაჭერები (მაგნებლების შემთხვევაში) და სხვა.

1. წინასწარი კვლევის მიზანია:

ა. ტყის კორომების საერთო პათოლოგიური მდგომარეობის დადგენა, სატყეო უბნის ან რეგიონის მასშტაბით, ხოლო დაცულ ტყეში დაცული ტერიტორიის კატეგორიის ან მისი ნაწილის მასშტაბით.

ბ. მაგნებელ-დაავადებების მოსალოდნელი აფუთქარების დროული განსაზღვრა, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს ტყის სანიტარული მდგომარეობის გაუარესება (ბიოტური და აბიოტური ფაქტორები);

გ. სწრაფი რეაგირება მაგნებელ-დაავადებების წინააღმდეგ (საჭიროების შემთხვევაში) შესაბამისი ბრძოლის ღონისძიების შერჩევა/განხორციელებით;

დ. წინასწარი პათოლოგიური მონიტორინგის სისტემა ხორციელდება შერჩევით იმ ადგილებში, სადაც

ცნობილია ან მოსალოდნელია ტყის კორომების დაზიანება. ძირითადად გამოიყენება კვლევის რეკომენდაციების მეთოდი, როდესაც ტყის პათოლოგიური მდგომარეობის შეფასება ხდება თვალზომურად.

2. საკონტროლო პათოლოგიური კვლევა ტარდება მაღალი და საშუალო რისკის ტყის ზონებში, ტყის კორომების სანიტარული მდგომარეობის შეფასების, მავნებელ-დაავადებების სახეობათა გამოვლენისა და მათი გავრცელების რისკის დადგენის მიზნით, ზამთრამდე და გამოზამთრების შემდეგ, მათ წინააღმდეგ ღონისძიებების განხორციელებამდე და განხორციელების შემდგომ.

3. დეტალური პათოლოგიური კვლევა ტარდება მას შემდეგ, რაც წინასწარი ან საკონტროლო პათოლოგიური მონიტორინგის შედეგად სანიმუშო ფართობებზე ან სამოდელო ხეებზე (და სხვა) დაფიქსირდება განსაკუთრებით საშიში, არადგილობრივი ანდა ინვაზიური სახეობის მავნებელ-დაავადება. აღნიშნული კვლევის ძირითადი მიზნები და ამოცანებია:

- ა. ტყის კორომებში მავნებელ-დაავადებებით გამოწვეული დაზიანების ხარისხის დადგენა;
  - ბ. მავნებელ-დაავადებების გავრცელების ინტენსივობისა და მათი სიმჭიდროვის შეფასება/დადგენა;
  - გ. მავნებელ-დაავადებების რაოდენობისა და გავრცელების პერსპექტივის შეფასება;
  - დ. ტყის კორომებში ხეების ზრდა განვითარების შეზღუდვის ან/და ხმობის რისკების შეფასება;
  - ე. მავნებელ-დაავადებების წინააღმდეგ ბრძოლისა და ტყის კორომების სანიტარული მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის შესაბამისი ღონისძიების შერჩევა/განხორციელება.
4. ამ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში დგება შესაბამისი აქტი, რომელიც წარედგინება ტყის მართვის ორგანოს.

თავი V ტყის აღდგენა-გაშენება

მუხლი 18. . ტყის აღდგენა-გაშენება

1. ტყის აღდგენა-გაშენება არის სატყეო სამეურნეო ღონისძიებათა მრავალწლიანი ციკლი, რომლის მიზანია:

- ა) ტყის ეკოლოგიური წონასწორობის შენარჩუნება;
- ბ) ტყეების ნიადაგდაცვითი, წყალმარეგულირებელი და კლიმატმარეგულირებელი ფუნქციების გაუმჯობესება
- გ) ტყით დაუფარავი ფართობის გაშენება და დეგრადირებული ტყის კორომების სახეობრივი შემადგენლობისა და პროდუქტიულობის, ასევე, სხვა სასარგებლო ფუნქციების აღდგენა-გაუმჯობესება.

2. ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებებია:

- ა) ტყის ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობა
- ბ) ტყის დარგვა ან/და თესვა
- გ) რეკონსტრუქცია

მუხლი 19. ტყის აღდგენა-გაშენების დაგეგმვა

1. შერჩეულ ტერიტორიებზე ტყის აღდგენა ექვემდებარება დაგეგმვას.
2. ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებებს, არსებული საშუალებების გათვალისწინებით, ტყის მართვის გეგმის, წლიური სამოქმედო გეგმის, მონიტორინგის მასალებისა და სხვა სპეციალური გამოკვლევების საფუძველზე, ყოველწლიურად გეგმავს ტყის მართვის ორგანო. აღნიშნული გეგმის საფუძველზე დგება ტყის კონკრეტული ტერიტორიის აღდგენა-გაშენების პროექტი, რომელსაც ამტკიცებს ტყის მართვის ორგანო.
3. საქართველოს ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებებს ახორციელებენ ტყის მართვის ორგანოები, აგრეთვე მათთან შეთანხმებით – ფიზიკური და იურიდიული პირები საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.
4. აღდგენა-გაშენებას ექვემდებარება:
  - ა) ნახანძრალეები და ასევე სხვა მიზეზით განადგურებული და დეგრადირებული როგორც ბუნებრივი, ისე ხელოვნურად გაშენებული ტყით დაფარული ფართობები;
  - ბ) ტყით დაუფარავი ფართობები, რომელთა ბუნებრივ-კლიმა-ტური პირობები იძლევა ტყის აღდგენის საშუალებას;
  - გ) დეგრადირებული კორომები, რომლებიც საჭიროებს რეკონსტრუქციას.

მუხლი 20. ტყის აღდგენა-გაშენების პროექტირება

დაპროექტებას ექვემდებარება:

- ა) ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ღონისძიება.
  - ბ) ტყის აღდგენა/გაშენება;
  - გ) სანერგეების მოწყობა;
  - დ) პლანტაციების გაშენება, გარდა დაცული ტყისა;
  - ე) დაცვითი ნარგავების გაშენება, გარდა დაცული ტყისა;
  - ვ) დეგრადირებული ტყის კორომების, ეკოსისტემებისა და ტყის ლანდშაფტების რეკონსტრუქცია;
2. დაპროექტებას არ ექვემდებარება დაინტერესებული ფიზიკური ან/და იურიდიული პირების მიერ ერთჯერადი ღონისძიების ფარგლებში 500 კვ.მ - მდე ფართობის აღდგენა-გაშენება. ასეთ შემთხვევაში განხორციელებული ღონისძიების შედეგებზე პასუხისმგებელია განმახორციელებელი ფიზიკური ან/და იურიდიული პირი.
3. ტყის აღდგენა-გაშენების პროექტი უნდა მოიცავდეს შემდეგ ინფორმაციას:
- ა) პროექტის შედგენის საფუძველსა (ბრძანება, ხელშეკრულება და ა.შ) და მიზანს;
  - ბ) აღდგენას დაქვემდებარებული ფართობის დეტალურ დახასიათებას: ადგილმდებარეობის (სატყეო უბანი, სატყეო, კვარტალი, ლიტერი), საზღვრების, მიმდებარე ტერიტორიებისა და ბუნებრივი პირობების (კლიმატი, ნიადაგები და სხვ.) მითითებით;
  - გ) შერჩეული სახეობის ბოტანიკურ და ბიოეკოლოგიურ თავისებურებათა დახასიათებას;

- დ) შერჩეული სახეობის მავნებელ-დაავადებების დახასიათებასა და მათ წინააღმდეგ ბრძოლის რეკომენდაციებს;
  - ე) საპროექტო ღონისძიებებისა და ამ ღონისძიებებით გათვალისწინებული სამუშაოების მოცულობებისა და პარამეტრების შესახებ;
  - ვ) მოვლის ღონისძიებებს;
  - ზ) კარტოგრაფიულ მასალას;
  - თ) საპროგნოზო ხარჯთაღრიცხვას.
2. ტყის აღდგენის პროექტი მტკიცდება ტყის მართვის ორგანოს მიერ.

მუხლი 21. ტყის აღდგენა-გაშენების განსაკუთრებული მოთხოვნები

1. ტყის აღდგენისას უპირატესობა ენიჭება ბუნებრივი განახ-ლების ხელშეწყობის ღონისძიებებს;
2. ტყის აღდგენა-გაშენებისას მცენარეთა სახეობების შერჩევა უნდა განხორციელდეს ბიოეკოლოგიური პირობების, ბიომრავალფეროვნების მოთხოვნათა დაცვის და სატყეო მეურნეობის წარმოებისათვის მნიშვნელოვანი, იმ ადგილობრივი სახეობებისაგან, რომლებიც დამახასიათებელია კონკრეტული გარემო პირობებისათვის.
3. აკრძალულია ინვაზიური, გენეტიკურად მოდიფიცირებული სათესლე და სარგავი მასალების, მცენარეების და/ან მათი ნაწილების გამოყენება ტყის აღდგენა-გაშენების მიზნით.
4. ინტროდუქციისათვის მერქნიან მცენარეთა სახეობების შერჩევა უნდა მოხდეს მათი ბუნებრივ-კლიმატური და სხვა თვისებების შესწავლით, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მათი უარყოფითი ზემოქმედება ადგილობრივ სახეობებსა და სხვა ფაქტორებზე. შესაძლებელია ინტროდუქცირებული სახეობებით პლანტაციების შექმნა.
5. დალუპულ ნათესარად ითვლება, როცა ფართობზე შერჩენილია დაპროექტებული ან/და დაგეგმილი რაოდენობის 10%-ზე ნაკლები.

მუხლი 22. თესლის შეგროვება და მომზადება დასათესად

1. თესლმსხმოიარობის, თესლების მოსალოდნელი რაოდენობის დადგენის, საუკეთესო მემკვიდრებითი თვისებებისა და მაღალი ხარისხის თესლის დამზადების დროულად ორგანიზაციის მიზნით ტარდება ფენოლოგიური დაკვირვება,
  - ა) ფენოლოგიური დაკვირვება წარმოებს თვალზომურად, შესაბამის მერქნიან სახეობათა ნაყოფმსხმოიარობასა და მის ფაზებზე. სახეობათა ჩამონათვალს რომელზეც ტარდება ფენოლოგიური დაკვირვება, განსაზღვრავს ტყის მართვის ორგანო.
2. თესლის დამზადების მიზნით:
  - ა) ტყის კორომებში, ფენოლოგიური დაკვირვების საფუძველზე, შეირჩევა მუდმივი და დროებითი სათესლე ნაკვეთები;
3. სათესლად გამოიყენება მხოლოდ საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად სერტიფიცირებული

თესლი, დაუშვებელია ისეთი თესლების გამოყენება რომელთა ხარისხი შეუმოწმებელი და დაუდგენელია.

მუხლი 23. სანერგის მოწყობა და სარგავი მასალის აღზრდა

1. სანერგის მოწყობა ხდება სპეციალური პროექტის მიხედვით და მასში შესაძლებელია იყოს სათესი, სასკოლე, კალმების დასაფესვიანებელი, აგრეთვე სადედე, სათესლე პლანტაციები და სათბური, კვალსათბური და დენდროლოგიური განყოფილებები.
2. სარგავი მასალის აღზრდა წარმოებს სახეობათა შესაბამისი აგროვადების, აგროწესებისა და სტანდარტების მოთხოვნათა დაცვით.
3. სანერგეში სარგავი მასალის აღსაზრდელი ასორტიმენტი შეირჩევა გასატყევებელი ფართობებისა და სანერგის ბუნებრივ-კლიმატური და ნიადაგობრივი პირობების შესაბამისად.

მუხლი 24. სახეობების შერჩევა ტყის აღდგენისთვის

1. ტყის აღდგენა-გაშენებისას დაუშვებელია დარაიონებული სახეობების თესლებისა და სარგავი მასალის სხვაგან გამოყენება, აგრეთვე შეუმოწმებელი და დაუდგენელი ხარისხის თესლების გამოყენება
2. ტყის აღდგენა/გაშენებისათვის სარგავ მასალად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს:
  - ა) ნათესარი;
  - ბ) ნერგი (ღია ან დახურული ფესვთა სისტემით);
  - გ) კალამი;
3. ტყის აღდგენა-გაშენებისათვის მართვის უფლების მქონე ორგანოს უფლება აქვს მის სამოქმედო ტერიტორიაზე მოიპოვოს და გამოიყენოს თესლი, მოზარდ აღმონაცენი, ფესვის ნაბარტყი და კალამი.

მუხლი 25. მიზნობრივი პლანტაციები

1. მიზნობრივი პლანტაციების გაშენების მიზანია, ბუნებრივ ტყეზე ზეწოლის შემცირება, გარემოს ეკოლოგიური მდგომარეობის შენარჩუნება და გაუმჯობესება, ადგილობრივი მოსახლეობის მერქნულ რესურსსა და ტყის პროდუქტებზე მოთხოვნილების დაკმაყოფილება და მერქნული ბიომასის წარმოება. პლანტაციის გაშენება ხორციელდება სააგენტოს უფროსის ბრძანებით დამტკიცებული პროექტის შესაბამისად.
2. მიზნობრივი პლანტაცია არ ეწყობა დაცულ ტყეში.
3. მიზნობრივი პლანტაციები შეიძლება გაშენდეს შემდეგი მიზნებისათვის:
  - ა) სადედე პლანტაციები (სანერგეში) - სადაც მიიღება მაღალხარისხოვანი თესლი და კალამი;
  - ბ) ენერგეტიკული პლანტაციები - სწრაფმზარდი სახეობების გაშენებით (აკაცია, თეთრი ვერხვი, ტირიფი და სხვა);
  - გ) კაკალნაყოფიანი სახეობების პლანტაციები: კაკალი, წაბლი, თხილი, ნუში, პეკანი და სხვა);
  - დ) ტექნიკური პროდუქტის მომცემი სახეობების პლანტაციები;
  - ე) მიზნობრივი სორტიმენტის (ჭიგო, სარი, ბოძი და სხვა) მერქნული რესურსის მისაღებად;

მუხლი 26. აღდგენილი-გაშენებული ფართობების აღრიცხვა-შეფასება.

1. აღრიცხვა-შეფასების ჩატარებისას დგინდება, როგორც ფართობებზე არსებული რეალური მდგომარეობა ასევე, ტყის ტერიტორიაზე განხორციელებული ტყის აღდგენის ღონისძიებების ტყის აღდგენის პროექტთან შესაბამისობა.
- 1.2 ტყის აღდგენილი-გაშენებული ფართობების აღრიცხვა-შეფასება ხორციელდება ტყის აღდგენა/გაშენებიდან (ხელოვნურად გაშენებულ ფართობებზე) ერთი სავეგეტაციო პერიოდის დასრულების შემდგომ, მასალები წარმოდგენილი უნდა იყოს მართვის ორგანოში, არა უგვიანეს 15 დღის ვადაში.
- 1.3 ტყის აღდგენილი/გაშენებული ფართობების აღრიცხვა-შეფასების მიზნით იქმნება სააღრიცხვო კომისია.

მუხლი 27. ტყის აღდგენილი/გაშენებული ფართობების აღრიცხვა-შეფასება.

1. აღრიცხვა-შეფასება იწარმოება სანიმუშო ფართობების აღებით და მათზე ნერგების ათვლით.
2. ტყის აღდგენილი/გაშენებული ფართობების აღრიცხვის დროს ფართობზე თანაბრად ნაწილდება ერთნაირი სიდიდის სანიმუშო ფართობი შემდეგი თანაფარდობით:
3. 3 ჰა-მდე ფართობზე უნდა შეადგინოს ფართობის საერთო ოდენობის არა ნაკლებ - 5 %;
4. 3.0 დან 5.0 ჰა-მდე ფართობზე უნდა შეადგინოს ფართობის საერთო ოდენობის არა ნაკლებ - 4 %;
5. 5.0 - დან 10,0 ჰა-მდე ფართობზე უნდა შეადგინოს ფართობის საერთო ოდენობის არა ნაკლებ - 3 %;
6. 10 ჰა-ზე და მეტ ფართობზე უნდა შეადგინოს ფართობის საერთო ოდენობის არა ნაკლებ - 2 %.
7. აღრიცხვა-შეფასების კრიტერიუმები ხელოვნურად გაშენებული ფართობებისათვის:
  - კარგი - ითვლება ტყის კულტურები, რომელთა გახარება შეადგენს 65 % და მეტს;
  - დამაკმაყოფილებელი - როცა ტყის კულტურების გახარება 45 %-დან - 64 %-მდე ფარგლებშია და მათი შევსებისა და სხვა ღონისძიებების განხორციელების შედეგად არსებობს პერსპექტივა მათი მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის.
  - არადამაკმაყოფილებელი - როცა კულტურების გახარება 25 % - 44 %-მდე ნაკლებია და მათი შევსებისა და სხვა ღონისძიებების განხორციელების შედეგად არსებობს პერსპექტივა მათი მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის.
  - დალუპული - როცა კულტურების გახარება 25% ზე ნაკლებია.
  - ნახანძრალ ფართობებსა და დიდი დაქანების ფერდობებზე, რთული ბუნებრივი პირობების გათვალისწინებით ტყის აღდგენა-გაშენების შემთხვევაში, დასაშვებია სააღრიცხვო გრადაციის შერბილება 20% - მდე ფარგლებში.
8. აღრიცხვის მონაცემების საფუძველზე, ანგარიშს ტყის ხელოვნურად გაშენებული ფართობების მდგომარეობის შესახებ ამზადებს მართვის ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანებით შექმნილი კომისია და წარადგენს მართვის ორგანოში.

მუხლი 28 ტყის ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ღონისძიებების ჩატარებული ფართობების აღრიცხვა-შეფასება.

1. ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის შედეგად მდგომარეობის შეფასება ხდება ღონისძიების განხორციელებიდან 5 წლის შემდეგ.
2. განახლების მდგომარეობის შეფასება ხდება 1 ჰა ფართობზე არსებული მოზარდ-აღმონაცენის რაოდენობისა და სიმაღლის ჯგუფების მიხედვით.
3. აღრიცხვა თესლითი და ვეგეტაციური (ერთ ძირკვზე ნებისმიერი რაოდენობის ამონაყარი ითვლება ერთ ცალად, ხოლო ფესვის თითოეული ნაბარტყი ერთ ეგზემპლარად) წარმოშობის ნერგები. აღრიცხვა მხოლოდ სიცოცხლისუნარიანი ნერგი.
  - ა) განახლება კარგია როდესაც მოზარდის რაოდენობა შეადგენს 0,5 - 1,0 მეტრის - 4.0 ათას ძირს და მეტს; 1,0-3,0 მ. – 2.0 ათას ძირს და მეტს; 3,0 მ და მეტის - 1.0 ათას ცალს და მეტს.
  - ბ) განახლება დაკმაყოფილებულია, როდესაც მოზარდის რაოდენობა შეადგენს: 0.5-1 მ სიმაღლის - 3000 ძირს და მეტს; 1,0-3,0 მ. სიმაღლის 1500 ძირს და მეტს; 3 მ-ზე მეტი სიმაღლის 1000 ძირს და მეტს.
4. არადამაკმაყოფილებული განახლების მქონე ფართობები ჩამოიწერება და მათგან შეირჩევა ნაკვეთები ხელოვნური აღდგენის ჩასატარებლად.
5. აღრიცხვის მონაცემების საფუძველზე, ანგარიშს ტყის ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის ფართობების მდგომარეობის შესახებ ამზადებს მართვის ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანებით შექმნილი კომისია და წარადგენს მართვის ორგანოში.

მუხლი 29 სანერგის აღრიცხვა-შეფასება

1. სანერგეების აღრიცხვა-შეფასება ხდება ყოველწლიურად და დგინდება:
  - ა) დანართი N1-ის შესაბამისად ნათესარის გახარების %.
  - ბ) სახეობების მიხედვით გახარებული ნერგების სავარაუდო რაოდენობა;
  - დ) სასარგებლო ფართობები (ყველა განყოფილებაში) სარგავი მასალის სახეობებისა და ხნოვანების მიხედვით.
  - ე) როცა აღმონაცენი თანაბრადაა განაწილებული მთელ ფართობზე, თანაბარი ზომის სანიმუშო ფართობები თანაბარი დაცილებით აიღება დიაგონალზე ან მწკრივებში. ხოლო, როცა აღმონაცენი არათანაბრია, სანიმუშო ფართობები აიღება მთელ ფართობზე თანაბარი გადანაწილებით.
2. სანერგის სასკოლო განყოფილებაში ნერგების ათვლა წარმოებს შემდეგნაირად:
  - ა) 1 ჰა-მდე ფართობზე ნერგი აითვლება მთლიანად, ხოლო მეტ ფართობზე ნერგის რაოდენობა დგინდება შერჩევით-სანიმუშო ფართობებით, ისევე, როგორც ტყის კულტურებში. ანალოგიურად წარმოებს კალმების დასაფესვიახებელ ნაკვეთებზე სარგავი მასალის აღრიცხვა. ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანებით შექმნილი კომისია და წარადგენს მართვის ორგანოში.
3. სანერგეების აღრიცხვის დამთავრების შემდეგ წარმოებს დალუპული ნათესების, სკოლების და დაკალმებული ნაკვეთების ჩამოწერა. დალუპულ ნათესებად ითვლება, როცა ფართობზე შერჩენილია აღმონაცენის დაგეგმილი რაოდენობის

10 %-ზე ნაკლები.

4. დადუპულად ითვლება სკოლა და კალმების დასაფესვიანებელი განყოფილება, როცა გახარებული ნერგების რაოდენობა 25 %-ზე ნაკლებია.

5. აღრიცხვის მონაცემების საფუძველზე, ანგარიშს სანერგეში ნათესარის გახარების %-ისა და ნათესარის სავარაუდო რაოდენობის, ასევე სასკოლე ან საკალმე განყოფილებაში ნერგის რაოდენობის შესახებ, ამზადებს მართვის ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანებით შექმნილი კომისია და წარადგენს მართვის ორგანოში.

მუხლი 30. აღსადგენი ტერიტორიის შეღობვა

1. თუ ტყის აღდგენა საჭიროებს აღსადგენი ტერიტორიის შეღობვას, სახელმწიფო ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ორგანოს უფლება აქვს, ამ მიზნით გამოიყენოს სახელმწიფო ტყის ფონდში არსებული მოთხრილ-მოტეხილი და ძირნაყარი მერქნული რესურსი.

2. აღსადგენი ტერიტორიის შეღობვისას გამოყენებულ უნდა იქნეს არანაკლებ 2 მეტრი სიმაღლის მერქნული რესურსი, რომელიც მიწის ზემოთ უნდა შეადგენდეს არანაკლებ 1.5 მეტრს.

თავი VI ტყის მოვლა

მუხლი 31. ტყის მოვლის მიზანი

1. ტყის მოვლა არის დაგეგმილ ღონისძიებათა სისტემა, რომლის უმთავრესი მიზანია:

ა) ტყის სოციალურ-ეკოლოგიური ფუნქციების (ნიადაგდაცვითი, წყალ და კლიმატ მარეგულირებელი და სხვა სასარგებლო თვისებები) შენარჩუნება-გაუმჯობესება;

ბ) ტყის სახეობრივი შემადგენლობის, სტრუქტურისა და პროდუქტიულობის გაუმჯობესება;

გ) ტყის სანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესება;

დ) ტყის ფართობის ერთეულიდან მერქნით სარგებლობის ოდენობის გაზრდა.

2. ტყის მოვლის ღონისძიებების დაგეგვასა და განხორციელებაზე პასუხისმგებელია ტყის მართვის ორგანო;

3. ტყის კორომთა ხნოვანების, ფუნქციური დანიშნულებისა და მდგომარეობის მიხედვით ხორციელდება მოვლითი ღონისძიებები, რომელიც მოიცავს მოვლით, სანიტარიულ და სარეკონსტრუქციო ჭრებს.

მუხლი 32. მოვლითი ჭრა

1. მოვლითი ჭრები ხორციელდება მომწიფარ ხნოვანებამდე 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში.

2. მოვლითი ჭრა უნდა ემსახურებოდეს ჯანსაღი და მდგრადი ტყეების აღზრდას. ხელი უნდა შეუწყოს

განსაზღვრული ადგილისათვის დამახასიათებელი ძვირფასი და მეურნეობისათვის სასურველი სახეობის ხეებისა და ბუჩქების ზრდა - განვითარებას. სასურველია ფორმირებული იქნეს ძირითადად თესლითი წარმოშობის შერეული (წიწვოვანი - ფოთლოვანი) და მაღალი სიხშირის კორომები, ზედაპირული ჩამონადენის რეგულირებისთვის.

მუხლი 33. მოვლითი ჭრის სახეები

1. კორომთა ხნოვანებისა და ფუნქციური დანიშნულების მიხედვით მოვლითი ჭრები ტარდება ნორჩნარ (20 წლამდე), ახალგაზრდა (21-60 წლამდე) და შუახნოვან (61 და მეტი მწიფემდე) 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში:

კორომთა ხნოვანებისა და ფუნქციური დანიშნულების მიხედვით მოვლითი ჭრის სახეებია:

ა) განათებითი ჭრა _ უნდა განხორციელდეს 10 წლამდე ხნოვანების 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში და გულისხმობს ტყის განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე არასასურველი მერქნიანი სახეობებისა და ეგზემპლარების (მათ შორის, ქვეტყის), ასევე ბალახის საფარის მოცილებას, მერქნიან მცენარეთა სახეობრივი შემადგენლობის რეგულირებისა და ზრდის პირობების გაუმჯობესების მიზნით;

ბ) გაწმენდითი ჭრა _ უნდა განხორციელდეს 20 წლამდე ხნოვანების 0,7 და მეტი სიხშირის შერეულ კორომებში, ამ ადგილისათვის დამახასიათებელი სახეობის ხეებისათვის ზრდის პირობების გაუმჯობესების მიზნით და გულისხმობს განსაზღვრული ადგილისათვის არასასურველი სახეობის ხეების მოჭრას. უნდა მოიჭრას 8 სმ-მდე დიამეტრის ზრდაში ჩამორჩენილი ხეები, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ამ დიამეტრის ხეების ადგილზე დატოვება ხელს არ შეუშლის ჯანსაღი ხეების არსებობას;

გ) გამოხშირვითი ჭრა _ უნდა განხორციელდეს 60 წლამდე (სახეობრივი შემადგენლობის მიხედვით) ხნოვანების 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში და გულისხმობს განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე ზრდაში ჩამორჩენილი, მრუდეღეროიანი და დაზიანებული ხეების მოჭრას დარჩენილი ხეების ღეროებისა და ვარჯების სასურველი ფორმის მისაღებად აუცილებელი პირობების შექმნის მიზნით;

დ) გავლითი ჭრა _ უნდა განხორციელდეს 61 წლიდან კონკრეტული სახეობის სიმწიფის ხნოვანებამდე 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში და გულისხმობს განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე გადაბერებული, დაზიანებული, მრუდეღეროიანი და ჭრისათვის მიზანშეწონილი სხვა ხეების მოჭრას დარჩენილი ხეებისათვის მერქნის შემატების პირობების გაუმჯობესების მიზნით;

3. მოვლითი ჭრებით მიღებული მერქნული რესურსი უნდა დასაწყობდეს ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოების მიერ მითითებულ ტერიტორიაზე. მიღებული მერქნული რესურსის განკარგვა განხორციელდეს ტყითსარგებლობის წესის შესაბამისად.

4. კორომთა ხნოვანება და ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი მოვლითი ჭრის სახეებისა და მერქნიანი სახეობების მიხედვით განსაზღვრულია დანართის (#1) შესაბამისად.

5. მოვლითი ჭრის ყველა სახე (გარდა სანიტარული და სარეკონსტრუქციო ჭრებისა) ტარდება 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში, რომლებიც განლაგებული არიან 36⁰-მდე დაქანების ფერდობებზე.

6. მოვლითი ჭრის ინტენსივობა უნდა დადგინდეს კორომის სატაქსაციო მაჩვენებელთა საფუძველზე.

7. ჭრის ინტენსივობა სიხშირეების მიხედვით განისაზღვრება შემდეგნაირად:

- ა) 0.7 სიხშირის კორომებში _ არა უმეტეს მარაგის 10%-ისა;
- ბ) 0.8 სიხშირის კორომებში _ არა უმეტეს მარაგის 15%-ისა;
- გ) 0.9 და მეტი სიხშირის კორომებში _ არა უმეტეს მარაგის 20%-ისა.

8. სანიტარიული და სარეკონსტრუქციო ჭრის ჩატარებისას მოსაჭრელი ხეების შერჩევა შესაძლებელია განხორციელდეს კვარტლის ფარგლებში.

მუხლი 34. მოვლითი ჭრების განხორციელების განსაკუთრებული მოთხოვნები

1. მოვლითი ჭრა უნდა განხორციელდეს ისეთი ფორმებითა და მეთოდებით, რომლებიც უზრუნველყოფენ ჭრაში დაუნიშნავი ხეების მინიმალურ დაზიანებას. გავლითი და გამოხშირვითი ჭრების განხორციელების პროცესში ჭრაში დაუნიშნავი ხეების სასიცოცხლო ფუნქციების შეწყვეტით დაზიანება არ უნდა აღმატებოდეს მონიშნული ხეების 3%-ს.
2. მოვლითი ჭრის დროს (გარდა სანიტარიული და სარეკონსტრუქციო ჭრებისა) კორომის სიხშირე არ უნდა იქნეს დაყვანილი 0.6-ზე ქვევით. თუ მოსალოდნელია, რომ სანიტარიული ჭრის შედეგად კორომის სიხშირე 0,3-ზე ნაკლები გახდება, ჭრის განხორციელება დასაშვებია მხოლოდ გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში, სათანადო დასაბუთების საფუძველზე.
3. მოვლითი ჭრების განხორციელებისას დაუშვებელია მორთრევა ტოტებზეუჭრელად.
4. მოვლითი ჭრების განხორციელება 31⁰-ზე მეტი დაქანების ფერდობზე დაიშვება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მიღებული ხე-ტყის გამოზიდვა შესაძლებელია განხორციელდეს საბაგირო ტექნოლოგიებისა ან/და ცოცხალი გამწევი ძალის გამოყენებით.
5. ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი სახეობების, ხნოვანების და ჭრის სახეების მიხედვით:

ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი სახეობების, ხნოვანების და ჭრის სახეების მიხედვით

მოვლითი ჭრის სახეები	წიწვოვანები, მუხა, წიფელი, რცხილა, იფანი, ნეკერჩხალი (თესლით წარმოშობილი)		მაგარმერქნიანი ამონაყრითი წარმოშობის, რბილმერქნიანი და სხვა სწრაფმზარდი სახეობები	
	კორომთა ხნოვანება	ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი	კორომთა ხნოვანება	ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი
1	2	3	4	5
განათებითი	1-10	5	1-5	3
გაწმენდითი	11-20	5	6-10	3
გამოხშირვითი				

გავლითი	21-60 61 და მეტი	10 10-15	11-20 21 და მეტი	5 5-10
---------	---------------------	-------------	---------------------	-----------

თავი 38. სანიტარიული ჭრა

1. სანიტარიული ჭრა არ განეკუთვნება ტყის სისტემურ ჭრებს, იგი სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებაა, რომლის მიზანია სპეციალური გამოკვლევისა და წინასწარი აღრიცხვის საფუძველზე, კორომების სანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესებას და გულისხმობს განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე ზეხმელი, ხმობადი, ძლიერ ფაუტი, მავნე ორგანიზმებით ძლიერ დაზიანებული ან/და დასახლებული ხეებისა მოჭრასა და ძირნაყარი ხე-ტყის გამოტანას;
2. სანიტარიული ჭრების ჩატარებისას თუ მოსალოდნელია კორომის სიხშირის 0,3-ზე დაბლა დაყვანა, ჭრა დაიშვება მხოლოდ განსაკუთრებული აუცილებლობისას, სათანადო დასაბუთების საფუძველზე და კომპლექსური ღონისძიებების გატარების შემთხვევაში.
3. ტყის გავრცელების ზედა საზღვრის 300 მეტრიან სუბალპურ ზოლში უნდა განხორციელდეს მხოლოდ სანიტარიული ჭრა.
4. სანიტარიული ჭრის ინტენსივობა შეიძლება შემცირდეს ჰაბიტატი ხეების ხარჯზე, რომელთაც აქვთ პათოლოგიური ნიშნები, მაგრამ არ წარმოადგენენ საშიშროებას ხის ღეროს მავნებლებისა და ინფექციური დაავადებების გავრცელების კუთხით. პირველ რიგში ეხება ხეებს, რომელთაც გააჩნია მცირე ზომის ფულურო (ჩიტების დასახლებისათვის) ან/და დეკორატიული თვალსაზრისით განტოტვილი ღერო ან ვარჯი, ასეთი ხეების ტყეში დატოვება განსაკუთრებით მისაღებია სარეკრეაციო ტყეებში.
5. სანიტარიული ჭრის შედეგად მოჭრილი ხე-ტყე (ხმელი, ხმობადი, ფაუტი, ძირნაყარი და მავნებლებით ძლიერ დაზიანებული ხეების) სრულად უნდა გამოვიდეს ტყიდან, ასევე ხე-ტყის ნარჩენი უნდა იქნეს გამოტანილი ტყიდან.

მუხლი 39. სარეკონსტრუქციო ჭრა

1. სარეკონსტრუქციო ჭრა ხორციელდება განსაზღვრული ადგილისათვის ნაკლებად ღირებული და დაბალი წარმადობის კორომებში მათი სახეობრივი და სტრუქტურული შემადგენლობის, აგრეთვე პროდუქტიულობის გაუმჯობესების მიზნით, ითვალისწინებს არასასურველი ხეების ან/და ქვეტყის მ.შ. მარადმწვანე ქვეტყის მოჭრას და ჭრის შედეგად გამოთავისუფლებულ ფართობზე ტყის ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობას ან/და ტყის აღდგენა/გაშენებას.
2. რეკრეაციული დანიშნულებისა და დასასვენებელი სახლების ირგვლივ არსებულ ტყეებში სარეკონსტრუქციო ჭრები მიზნად უნდა ისახავდეს ესთეტიკური თვისებებითა და მდგომარეობით გამორჩეული დახურული (0,6 და მეტი სიხშირის), ნახევრად დახურული (0,3-0,5 სიხშირის) და ღია ტიპის ტყეპარკების ტიპის ლანდშაფტების შექმნას.

3. სარეკონსტრუქციო ჭრა ტარდება იმ შემთხვევაში, თუ გარანტირებულია ტყის აღდგენის ღონისძიებების განხორციელება შესაბამისი პროექტის მიხედვით.

მუხლი 40. ტყის მოვლის მიზანი

1. დაცულ ტყეში ტყის მოვლა არის ღონისძიებათა სისტემა, რომლის უმთავრესი მიზანია:
  - ა) ტყის სოციალურ-ეკოლოგიური ფუნქციების (ნიადაგდაცვითი, წყალ და კლიმატ მარეგულირებელი და სხვა სასარგებლო თვისებები) შენარჩუნება- გაუმჯობესება;
  - ბ) ტყის სახეობრივი შემადგენლობის, სტრუქტურისა და პროდუქტიულობის გაუმჯობესება;
  - გ) ტყის სანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესება;
2. ტყის მოვლის ღონისძიებები იგეგმება;
3. ტყის მოვლის ღონისძიებების დაგეგვასა და განხორციელებაზე პასუხისმგებელია ტყის მართვის ორგანო;
4. ტყის მოვლის ღონისძიებებს ახორციელებენ ტყის მართვის ორგანო, აგრეთვე ფიზიკური და იურიდიული პირები, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.
5. დაცულ ტყეში, საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით ფიზიკური და იურიდიული პირებისათვის ტყის მოვლის ღონისძიებების ჩატარების უფლების გადაცემა, რის სანაცვლოდაც შესაძლებელია აღნიშნულ პირებს საკუთრებაში გადაეცეს ამ ღონისძიებების შედეგად მოპოვებული მერქნული რესურსი. ასეთ შემთხვევაში, დაინტერესებული პირი გადაიხდის მხოლოდ ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებელს „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებული ცხრილის ტყის მერქნიან სახეობათა შესაბამისი ჯგუფის – მრგვალი ხე-ტყის (მორის) შემთხვევაში – პირველი კატეგორიისათვის და საშუალო მერქნისათვის – მე-3 კატეგორიისათვის დადგენილი ოდენობით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ტყის მოვლის ღონისძიების სახით გათვალისწინებულია სანიტარიული ჭრის განხორციელება.
6. სპეციალურ გამოკვლევას, მათ შორის, პათოლოგიურ გამოკვლევას, ახორციელებენ ტყის მართვის ორგანოები, ან მათ მიერ განსაზღვრული ტექნიკური დავალების შესაბამისად, ფიზიკური და იურიდიული პირები, ხელშეკრულების საფუძველზე.
7. ტყის კორომთა ხნოვანების, ფუნქციური დანიშნულებისა და მდგომარეობის მიხედვით ხორციელდება მოვლითი ღონისძიებები, რომელიც მოიცავს მოვლით, სანიტარიულ და სარეკონსტრუქციო ჭრებს.

მუხლი 41. მოვლითი ჭრა

1. მოვლითი ჭრები ხორციელდება მომწიფარ ასაკამდე ხნოვანების 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში.

2. მოვლითი ჭრა უნდა ემსახურებოდეს ჯანსაღი და მდგრადი ტყეების აღზრდას. ხელი უნდა შეუწყოს განსაზღვრული ადგილისათვის დამახასიათებელი სახეობების, მათი შემადგენლობის რეგულირებას და საკონსერვაციოდ ჰაბიტატის გაუმჯობესთვის სასურველი სახეობების ხეებისა და ბუჩქების ზრდა - განვითარებას. სასურველია ფორმირებული იქნეს ძირითადად თესლითი წარმოშობის შერეული (წიწვოვანი - ფოთლოვანი) და მაღალი სიხშირის კორომები, რათა ზედაპირული ჩამონადენი გადაყვანილი იქნეს გრუნტის წყლებში.

მუხლი 42. მოვლითი ჭრის სახეები

1. კორომთა ხნოვანებისა და ფუნქციური დანიშნულების მიხედვით ამორჩევითი მოვლითი ჭრები ტარდება ნორჩნარ (20 წლამდე), ახალგაზრდა (21-60 წლამდე) და შუახნოვან (61 და მეტი) 0.7 და მეტი სიხშირის კორომებში:

ა) ნორჩნარ კორომებში მოვლითი ჭრა ხორციელდება ტყის განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე ნაკლებღირებული მერქნიანი სახეობებისა და ეგზემპლარების, მათ შორის, ქვეტყის საფარის მოცილების, ამ ადგილისათვის დამახასიათებელი, საკონსერვაციოდ ჰაბიტატის გაუმჯობესების და სასურველი სახეობების შემადგენლობის რეგულირებისა და ზრდის პირობების გაუმჯობესების მიზნით. შესაძლებელია მოიჭრას სასურველი სახეობების 8 სმ-მდე დიამეტრის ზრდაში ჩამორჩენილი ხეები.

ბ) ახალგაზრდა კორომებში მოვლითი ჭრა გულისხმობს განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე არასასურველი მერქნიანი სახეობის, ზრდაში ჩამორჩენილი, მრუდღეროიანი და დაზიანებული ხეების მოჭრას დარჩენილი ხეების ღეროსა და ვარჯის სასურველი ფორმის ჩამოყალიბებისა და ზრდა-განვითარებისთვის პირობების გაუმჯობესების მიზნით. სიხშირე დაყვანილი არ უნდა იქნეს 0.7 -ზე ქვემოთ.

გ) შუახნოვან კორომებში მოვლითი ჭრა გულისხმობს განსაზღვრული უბნის ტერიტორიაზე მწიფეზე უხნესი, მავნე და, მექანიკურად ძლიერ დაზიანებული ხეების ამოღებას, სანიტარული მდგომარეობის, ნიადაგის ნაყოფიერების გაზრდის, ვარჯის კარგი განვითარების, თესლმსხმოიარობის გადიდების, კორომის შემადგენლობის გაუმჯობესების, დარჩენილი ხეებისთვის ზრდის პირობების გაუმჯობესებისა და შემატების დაჩქარების მიზნით.

2. მოვლითი ჭრა ხელოვნურ ნარგაობაში გულისხმობს დაზიანებული, გამხმარი ეგზემპლარებისა და მავნე მცენარეების პერიოდულად გამოღებას.

3. მოვლითი ჭრებით მიღებული მერქნული რესურსი უნდა დასაწყობდეს ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოების მიერ მითითებულ ტერიტორიაზე.

4. კორომთა ხნოვანება და ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი მოვლითი ჭრის სახეებისა და მერქნიანი სახეობების მიხედვით განსაზღვრულია დანართის (#1) შესაბამისად.

5. მოვლითი ჭრის ყველა სახე (გარდა სანიტარიული, ტრადიციული მეთოდით და სარეკონსტრუქციო ჭრებისა) ტარდება 0,7 და მეტი სიხშირის კორომებში, რომლებიც განლაგებული არიან 36⁰-მდე დაქანების ფერდობებზე.

5.1 ტყეების მიზნობრივი დანიშნულებიდან გამომდინარე მოვლითი ჭრები დაშვებულია ტყის იმ უბნებში სადაც იკრძალება სამეურნეო ჭრები

6. მოვლითი ჭრის ინტენსივობა უნდა დადგინდეს კორომის სატაქსაციო მაჩვენებელთა საფუძველზე.

7. ჭრის ინტენსივობა სიხშირეების მიხედვით განისაზღვრება შემდეგნაირად:

ა) 0.7 სიხშირის კორომებში _ არა უმეტეს მარაგის 5%-ისა;

ბ) 0.8 სიხშირის კორომებში _ არა უმეტეს მარაგის 10%-ისა;

გ) 0.9 და მეტი სიხშირის კორომებში _ არა უმეტეს მარაგის 15%-ისა.

მუხლი 43. მოვლითი ჭრა ტრადიციული მეთოდით დაცულ ტყეში

1. ამონაყრით კორომებში სადაც ერთ ძირზე არის 10 და მეტი ცალი სხვადასხვა სიმაღლის საფეხურის 8 სმ და მეტი დიამეტრის ხეები თითოეული ძირკვიდან იჭრება 12 სმ და მეტი დიამეტრის 2-3 ცალი ხე.

2. ისეთი ამონაყრის მქონე კორომებში, სადაც ერთი ხის ჯირკვლე 8სმ და მეტი დიამეტრის ამონაყრის რაოდენობა 5-დან 10-მდეა ასეთ შემთხვევაში თითოეული ძირკვიდან იჭრება 12სმ და მეტი დიამეტრის 1 ან 2 ცალი ხე.

3. ტრადიციული ტყითსარგებლობის პრაქტიკიდან გამომდინარე ამონაყრით კორომებში ჭრები შესაძლებელია განხორციელდეს არა მთელს უბანზე(ლიტერში) ერთჯერადად, არამედ ეტაპობრივად მცირე ინტენსივობით ყოველწლიურად მოიჭრას საერთო მარაგის 5%-მდე ოდენობით.

4. ასეთი მეთოდებით მოჭრილი ხეების ძირკვებზე, ადგილზე უნდა დარჩებეს ამონაყრითი ხეებისა და მოზარდის უმეტესი ნაწილი, ასევე რჩება მაღალი სიხშირის ტყის კორომები, რაც სრულიად გამორიცხავს ეროზიული პროცესების განვითარებას, და ამცირებს ნიადაგის გადარეცხვის რისკს. ასეთი მიდგომები მთის ტყეების მდგრადი განვითარების წინაპირობაა, რაც უზრუნველყოფს ტყის დაცვით ფუნქციების (ნიადაგდაცვითი, წყალდაცვითი, ზვავსაწინააღმდეგო და სხვა.) გაძლიერებას.

5. მოვლითი ჭრის ტრადიციული მეთოდით ჩატარებისას:

ჭრა ტარდება ყველა დაქანების ფერდობებზე

6. მოსაჭრელი მარაგის ოდენობა პირველ რიგში განისაზღვრება ტყის მდგომარეობიდან გამომდინარე და ასევე ადილობრივი მოსახლეობის სოციალური მოთხოვნილების დაკმაყოფილების მიზნით მათ მიერ მოთხოვნილი რესურსის გათვალისწინებით.

7. მოვლითი ჭრის ტრადიციული მეთოდით ჩატარებისას, მოსაჭრელი ხეების შერჩევა შესაძლებელია განხორციელდეს კვარტლის ფარგლებშიც.

8. ტრადიციული მეთოდით ჭრა აკრძალულია, ზვასაშიშ, მეწყერსაშიშ, და ქვათაცვენის ადგილებში, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტერიტორიებზე, გარდა ეროვნული პარკისა, აღკვეთილისა და დაცული ლანდშაფტისა, ამ დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმით ან დროებითი რეგულირების წესის შესაბამისად. აღნიშნულ უბნებში პირველ რიგში მოსაჭრელია ფერდობზე გადახრილი ხეები

მუხლი 44. დაცულ ტყეში მოვლით ჭრით ერთეული ხეების გამოღება.

1. ერთეული ხეების მოჭრა შესაძლებელია განხორციელდეს, ახალგაზრდა, შუახნოვან და მომწიფარი ხნოვანების კორომებში არსებული ერთეული დიდი ხეების (ზეხმელი, ფაუტი, თავლორი, ძლიერ გაბარჯდული, დიდნუჟრიანი და ხეები ძირიდან შეტოტვილი ვარჯით) მოჭრით, თუ მათ რაიმე სხვა დანიშნულება არ აქვთ და მათი ჭრით არ შეიქმნება დიდი ფანჯრები, რომელიც ხელს შეუწყობს მარადმწავნე ქვეტყის გავრცელებას.

2. ერთეული ხეების ჭრის ჩატარებისას მოსაჭრელი ხეების შერჩევა შესაძლებელია განხორციელდეს კვარტლის ფარგლებში.

მუხლი 45. ხეების კლასიფიკაცია

მოვლითი ჭრის ჩატარებისას ტყეში ყველა ხე მათი სამეურნეო-ბიოლოგიური ნიშნების მიხედვით იყოფა კატეგორიებად:

ა) რჩეული ხეები – მიეკუთვნება ჯანსაღი, თესლით წარმოშობილი, სწორღეროიანი, ტოტებისა და როკებისაგან მაქსიმალურად გაწმენდილი ხეები კარგად ფორმირებული ვარჯით. როგორც წესი, რჩეული ხეების გამოვლენა ხდება ახალგაზრდა ხნოვანების კორომებში;

ბ) დამხმარე ხეები – მიეკუთვნება ხეები, რომლებიც ხელს უწყობენ რჩეული ხეების ღეროს გაწმენდას ტოტებისაგან, ღეროსა და ვარჯის ფორმირებასა და ნიადაგის დაცვის ფუნქციის გაუმჯობესებას;

გ) მავნე ხეებს მიეკუთვნება:

გ.ა) ხეები, რომლებიც ხელს უშლიან რჩეული და დამხმარე ხეების ზრდა-განვითარებას, ასევე ზეხმელი, მოტეხილი და მომაკვდავი ხეები;

გ.ბ) დაგრეხილი, დიდნუჟრიანი, ძლიერ გაბარჯდული ხეები, ძირიდან შეტოტვილი ვარჯით, თუ ასეთი ხეები კორომში არ ასრულებენ სხვა რაიმე სასარგებლო ფუნქციას ან/და მათი მოჭრით არ შეიქმნება დიდი ფანჯრები, რომელიც ხელს შეუწყობს მარადმწავნე ქვეტყის გავრცელებას.

გ.გ) კორომში შერეული არასასურველი მერქნიანი სახეობები, თუ ისინი ხელს უშლიან რჩეული და დამხმარე ხეების ზრდა-განვითარებას და მათი მოშორება არ გამოიწვევს კორომის 0.6 სიხშირეზე დაბლა დაყვანას.

მუხლი 46. მოვლითი ჭრის მეთოდები და მოსაჭრელი ხეების შერჩევა

1. ახალგაზრდა და შუახნოვან კორომებში მოვლითი ჭრის ჩატარებისას გამოიყოფა ტყეკაფი. 2. ტყეკაფის გამოყოფა ხორციელდება საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.
3. მოვლით ჭრას (გარდა სანიტარიული და სარეკონსტრუქციო ჭრებისა) უნდა დაექვემდებაროს მავნე ხეები.
4. სანიტარიული ჭრის ჩატარებისას მოსაჭრელი ხეების შერჩევა შესაძლებელია განხორციელდეს კვარტლის ფარგლებში.
5. მოვლით ჭრას არ ექვემდებარება ის ხეები, რომლებიც წარმადგენენ „ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის შესახებ“ კონვენციით დაცული სახეობებისა და ჰაბიტატების საცხოვრებელ გარემოს და მათი ტყეკაფში მონიშვნა დაუშვებელია.

მუხლი 47. მოვლითი ჭრების განხორციელების განსაკუთრებული მოთხოვნები

1. მოვლითი ჭრა უნდა განხორციელდეს ისეთი ფორმებითა და მეთოდებით, რომლებიც უზრუნველყოფს რჩეული ხეების მინიმალურ დაზიანებას. მოვლითი ჭრების განხორციელების პროცესში ჭრაში დაუნიშნავი ხეების სასიცოცხლო ფუნქციების შეწყვეტით დაზიანება არ უნდა აღემატებოდეს მოჭრილი ხეების რაოდენობის 3%-ს.
2. მოვლითი ჭრის დროს (გარდა სანიტარიული და სარეკონსტრუქციო ჭრებისა) კორომის სიხშირე არ უნდა იქნეს დაყვანილი 0.6-ზე ქვევით.
3. მოვლითი ჭრების განხორციელებისას დაუშვებელია მორთრევა ტოტებზეუჭრელად.
4. მოვლითი ჭრებით ხე-ტყის დამზადება 30⁰-ზე მეტი დაქანების ფერდობზე დაიშვება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დამზადებული ხე-ტყის გამოზიდვა შესაძლებელია განხორციელდეს საბაგირო ტექნოლოგიებისა და ცოცხალი გამწევი ძალის მეშვეობით.
5. კორომთა ხნოვანება და ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი მოვლითი ჭრის სახეებისა და მერქნიანი სახეობების მიხედვით:

კორომის ხნოვანების ჯგუფი	წიწვოვანები, მუხა, წიფელი, რცხილა, ივანი, ნეკერჩხალი (თესლით წარმოშობილი)		მაგარმერქნიანი ამონაყრითი წარმოშობის, რბილმერქნიანი და სხვა სწრაფმოზარდი სახეობები	
	კორომთა ხნოვანება	ჭრის განმეორების სარეკომენდა-ციო პერიოდი	კორომთა ხნოვანება	ჭრის განმეორების სარეკომენდაციო პერიოდი
1	2	3	4	5
ნორჩნარი	0-20	5-10	0-10	5
ახალგაზრდა	21-60	10-15	11-30	10

შუახნოვანი	61 და მეტი მომწიფარ ხნოვანებამდ ე	15-20	31 და მეტი მომწიფარ ხნოვანებამდ ე	10-15
------------	--	-------	--	-------

თავი 48. სანიტარიული ჭრა

1. სანიტარიული ჭრა არ განეკუთვნება ტყის სისტემურ ჭრებს, იგი სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებაა, რომლის მიზანია ტყის სანიტარიული მდგომარეობის გაუმჯობესება და გულისხმობს განსაზღვრულ ტერიტორიაზე და დადგენილ ვადებში ხმელი, ძლიერ ფაუტი (ფუტურო) და მავნებლებით ძლიერ დაზიანებული ხეების მოჭრას და ტყიდან გამოტანას, აგრეთვე სტიქიის შედეგად მოთხრილი და მოტეხილი ხეების ტყიდან გამოტანას.
2. სანიტარიული ჭრების ჩატარებისას თუ მოსალოდნელია კორომის სიხშირის 0,3-ზე დაბლა დაყვანა, ჭრა დაიშვება მხოლოდ განსაკუთრებული აუცილებლობისას, სათანადო დასაბუთების საფუძველზე და კომპლექსური ღონისძიებების გატარების შემთხვევაში.
3. ტყის გავრცელების ზედა საზღვრის 300 მეტრიან სუბალპურ ზოლში უნდა განხორციელდეს მხოლოდ სანიტარიული ჭრა (ზეხმელი და მავნებლებით დასახლებული ხეების ჭრა).
4. სანიტარიული ჭრის ინტენსივობა შეიძლება შემცირდეს იმ ხეების ხარჯზე რომელთაც აქვთ პათოლოგიური ნიშნები, მაგრამ არ წარმოადგენენ საშიშროებას ხის ღეროს მავნებლებისა და ინფექციური დაავადებების გავრცელების კუთხით. პირველ რიგში ეხება ხეებს, რომელთაც გააჩნია მცირე ზომის ფულურო (ცხოველთა დასახლებისათვის) ან/და დეკორატიული თვალსაზრისით განტოტვილი ღერო ან ვარჯი, ასეთი ხეების ტყეში დატოვება განსაკუთრებით მისაღებია სარეკრეაციო და საკონსერვაციო ტყეებში.
5. ტყის სანიტარული ჭრა დაცული ტყის კორომებში დაავადების გავრცელების ხასიათისა და ინტენსივობის შესაბამისად შეიძლება იყოს ამორჩევითი ან პირწმინდა.
6. სანიტარული ჭრა ტარდება ყველა კორომში, მისი შემადგენლობის, სიხშირისა და ხნოვანების მიუხედავად, ასევე ყველა დაქანების ფერდობებზე დაავადებული და ენტომავნებლებით დაზიანებული ხეების გამოღებით
7. სანიტარული ჭრას მიეკუთვნება
  - ა) ტყის გაწმენდა ზეხმელი და მოთხრილ- მოტეხილი ხეებისაგან.
  - ბ) ტყის მავნებლებით დაზიანებული ხეების ჭრა.
  - გ) ხანძრის შედეგად დაზიანებული ხეების ჭრა
  - დ) სოკოებით დაავადებული ხეების ჭრა
  - ე) გადატეხილი, წვერხმელი და წვერწატეხილი ხეების ასევე მექანიკურად ძლიერ დაზიანებული ხეების ჭრა

8. სანიტარული ჭრის ჩატარების დროს აუცილებელია ტყეში დატოვებული იქნეს არსებული ფაუტი, ზეხმელი და მოთხრილ-მოტეხილი ხეების მთლიანი რაოდენობის 5% დან -7% მდე.

მუხლი 49. სარეკონსტრუქციო ჭრა დაცულ ტყეში

1. სარეკონსტრუქციო ჭრა ხორციელდება განსაზღვრული ადგილისათვის ნაკლებადღირებული და დაბალი წარმადობის კორომებში მათი სახეობრივი და სტრუქტურული შემადგენლობის, აგრეთვე პროდუქტიულობის გაუმჯობესების მიზნით და ითვალისწინებს არასასურველი ხეების მოჭრას. ჭრის შედეგად გათავისუფლებულ ფართობზე ტყის ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობას ან/და ტყის კულტურების გაშენებას.

2. რეკერაციული დანიშნულებისა და დასასვენებელი სახლების ირგვლივ არსებულ ტყეებში სარეკონსტრუქციო ჭრები მიზნად უნდა ისახავდეს ტყეპარკების ტიპის ლანდშაფტების შექმნას.

3. სარეკონსტრუქციო ჭრა ტარდება იმ შემთხვევაში, თუ გარანტირებულია ტყის აღდგენის ღონისძიებების განხორციელება შესაბამისი პროექტის მიხედვით.

4. ტყის კორომებში სადაც ძირითადი მიზანი ადგილისთვის დამახასიათებელი, საკონსერვაციოდ ჰაბიტატის გაუმჯობესების და სასურველი სახეობებით კორომების ჩამოყალიბებაა, სარეკონსტრუქციო ჭრის განხორციელება შესაძლებელია, როგორც ეტაპობრივად ისე ერთჯერადად, არასასურველი, მავნე, ინვაზიური, ეგზოტიკური და შემოტანილი სახეობების ერთდროული გამოღებით, სადაც მოსაჭრელი მარაგის ოდენობა განისზღვრება ტყის მდგომარეობიდან გამომდინარე.

თავი VIII ტყის დაცვა ტყითსარგებლობის დადგენილი წესების დარღვევებისაგან და უკანონო ჭრებისგან

მუხლი 50. ტყის მართვის ორგანოს უფლებამოსილება

ტყითსარგებლობის წესების დარღვევებისაგან და უკანონო ჭრებისაგან ტყის დაცვის მიზნით ტყის მართვის ორგანოს უფლება აქვს:

ა) მოთხოვოს ტყითმოსარგებლეს, მათ წარმომადგენელს, მათთან დადებული ხელშეკრულების მხარეს ტყითსარგებლობის განხორციელებასთან დაკავშირებით დოკუმენტაცია და ინფორმაცია;

ბ) ტყის კონტროლის მიზნით ჩაატაროს ტყის მდგომარეობის შეფასება - შესწავლა ტყის ცალკეულ ტერიტორიებთან დაკავშირებული ფაქტობრივი და სამართლებრივი გარემოებების გამოვლენის მიზნით; მათ შორის განხორციელოს გაზომვები, აღრიცხვა, ნიმუშების აღება და სხვა ღონისძიებები;

გ) ტყითმოსარგებლეს მოთხოვოს თავიდან აიცილოს ტყის განადგურების საფრთხე და შეწყვიტოს ისეთი ქმედება რომელიც აზიანებს ტყეს;

დ) ტყითმოსარგებლის მხრიდან სანებართვო დოკუმენტაციით გათვალისწინებული მოთხოვნების უხეშად დარღვევის გამოვლენის შემთხვევაში დასვას საკითხი შესაბამისი უწყებების წინაშე

ტყომოსარგებლისთვის საქმიანობის შეჩერების ან შეწყვეტის შესახებ, ან თავისი კომპენტეციის ფარგლებში, თვითონ განახორციელოს აღნიშნული ქმედება.

მუხლი 51. ტყომოსარგებლეთა პასუხისმგებლობა ტყით სარგებლობის წესების დარღვევისათვის

1. ტყით მოსარგებლენი, რომლებმაც დაუშვეს ტყითსარგებლობის წესების მოთხოვნათა დარღვევა, არაინ მატერიალურად პასუხისმგებელი; პასუხისმგებლობა დგება შემდეგი დარღვევების გამო:

ა) ხე-ტყის უკანონო ჭრა, განადგურება, ან/და დაზიანება ხეებისა და ბუჩქების, რომლის ჭრაც აკრძალულია;

ბ) ტყითმოსარგებლისათვის გადაცემული (დამაგრებული) ტყეკაფების გარეთ მდებარე ხეების ჭრა;

გ) პლიუსური და სათესლე ხეების ჭრა-დაზიანება;

დ) აღმონაცენ-მოზარდის დაზიანება, ან/და განადგურება, რომლის შენარჩუნება გათვალისწინებულია ტყის ჭრის სანებართვო დოკუმენტის მიხედვით;

ე) ჭრაში დანიშნული ხეების მოუჭრელად დატოვება;

ვ) ხე-ტყის დამზადება ან/და მორთრევა აკრძალულ დროს ან ტყის ჭრის სანებართვო დოკუმენტის მიღებამდე;

ზ) დადგენილ ვადაში ტყეკაფიდან ხე-ტყის გამოუზიდველობა და ტყის საზიდი გზების გასწვრივ ავარიული ხეების დატოვება;

თ) ჭრის ადგილების არადამაკმაყოფილებელი, ან/და არადროული გაწმენდა ჭრის ნარჩენებისაგან, ტყის ჩახერგილობა და სატყეო-სამეურნეო სამუშაოების ჩატარების ადგილების დაბინძურება;

ი) ტყეკაფებზე დაკიდებული (სხვა ხეზე მიბჯენილი) ხეების და მალალი ჯირკვების დატოვება, აგრეთვე წიწვოვანი ხის ჯირკვების გაუქერქაობა;

კ) ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის განადგურება ხე-ტყის დამზადების ან/და მორთრევის დროს;

ლ) სასაზღვრო, კვარტალური და ტყეკაფის საჩვენებელი ბოძების დაზიანება ან განადგურება;

3. დამრღვევი პირი ვალდებულია შეძლებისდაგვარად გამოასწოროს მის მიერ დაშვებული დარღვევები და აანაზღაუროს ტყეზე მიყენებული ზიანი.

მუხლი 52. განსაკუთრებული პირობები სტიქიის დროს

1. სტიქიური მოვლენების (ხანძარი, ქარი, თოვლი, ზვავი, მეწყერი და სხვა) ან სხვა მასშტაბურ (სოციალური, ბიოლოგიური, გლობალური, ეკოლოგიური და სხვა) გაუთვალისწინებელ შემთხვევებში უარყოფითი შედეგების ლიკვიდაციის ღონისძიებები სამინისტროს სპეციალური გამოკვლევის საფუძველზე ფინანსდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, სამინისტროს სპეციალური გამოკვლევის საფუძველზე. გარდა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტერიტორიებისა სადაც ასევე დაშვებულია საქართველოს კანონმდებლობით დაშვებული დაფინანსების სხვა წყაროების გამოყენება.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევებში განხორციელებულ ჭრებზე არ ვრცელდება ტყითსარგებლობის წესით დადგენილი ჭრის მოთხოვნები.

3. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევებში შესაბამის სახელმწიფო უწყებას უფლება აქვს მოსალოდნელი ზიანის თავიდან აცილების ან შემცირების მიზნით განახორციელოს ჭრები მხოლოდ იმ მოცულობით, რაც აუცილებელია ამ პუნქტში აღნიშნული მიზნის მისაღწევად.

თავი IX
გარდამავალი დებულებები

მუხლი 53

ამ წესის ამოქმედებიდან 3 თვის ვადაში, სააგენტოს უფროსის ბრძანებით დამტკიცებულ იქნას ტყის აღდგენა-გაშენების და დაცვის ღონისძიებების განხორციელების მეთოდური მითითებები.

დანართი

ცხრილი №1

ხანძრის საშიშროების კოეფიციენტი (K_v) ქარის სიჩქარის (v) (მ/წმ) სიდიდეების მიხედვით

V	K_v	V	K_v	V	K_v	V	K_v
0	1.00	5	1.16	10	1.39	15	1.47
1	1.02	6	1.22	11	1.41	16	1.48
2	1.04	7	1.26	12	1.43		
3	1.07	8	1.32	13	1.45		
4	1.11	9	1.36	14	1.46		

ცხრილი №2

ტყეში ხანძრის საშიშროების დონეები ამინდის პირობების შესაბამისად

ტყეში ხანძრის საშიშროების დონე	ხანძრის საფრთხის კომპლექსური აჩვენებელი	ხანძრის საშიშროების ხარისხი
	...300	არასებობს
	01...1000	ვირე
I	001...4000	აშუალო

✓	001...10000	ხალაი
	0000-ზე მეტი	განგებო

დანართი N3

სანერგეში თესლნერგის გეგმიური გამოსავალი 1 კვ.მ-ზე			
N	სახეობა	თესლნერგის გეგმიური გამოსავალი 1 კვ.მ-ზე	
		აღმო. საქართველო	დასავლ. საქართველო
1	ნაძვი აღმოსავლეთის	80	90
2	სოჭი კავკასიური	60	70
3	უთხოვარი	30	
4	ფიჭვი ელდარის	80	
5	ფიჭვი კავკასიური	90	100
6	ღვიები	40	
7	აკაკი კავკასიის	50	60
8	აკაცია თეთრი	45	50
9	თელეები	35	35
10	იფანი ჩვეულებრივი	45	45
11	კაკალი	25	30
12	საღსაღაჯი	30	
13	მუხა აღმოსავლეთის	40	45
14	მუხა გრძელყუნწა; მუხა ქართული	35	35
15	მუხა პონტოსი		45
16	ნეკერჩხალი მაღალი მთის	40	45
17	ნეკერჩხალი ქართული; ნეკერჩხალი მინდვრის; პანტა; მაჟალო	35	40
18	ლევის ხე; ქორაფი; ბოყვი	40	45
19	ცაცხვი; წაბლი	30	35
20	მელქვა	40	50

